

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

7 9
VESTJYLLANDS HØJSKOLE

årbog

nr. 5. 1973

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

VESTJYLLANDS
HØJSKOLE

årbog
nr. 5

1973

Indhold

Højskolens placering i fremtidssamfundet	side 5
Christen Christensen	
Menneskesynet	side 8
Niels Jørgen Jensen	
Højskolen – en samfundspolitisk institution	side 10
Niels Kragelund Poulsen	
Højskole – inspiration? – udfordring?	side 12
Inge Stidsen	
Hvis højskolen tør? – har den uanede muligheder!	side 14
Carlo Arvin	
Er det folkelige akademi fremtidens folkehøjskole?	side 17
E. Brandt Nielsen	
Højskolens opgave i fremtidssamfundet	side 21
Niels Tylvad	
Hvorfor tager folk på højskole?	side 24
Arne Kjeldsen	
Højskolens placering	side 26
J. Maag Busch	
Højskolen i fritidssamfundet	side 28
Sejr Fink	
Hvilke stofområder bør være de centrale i fremtidens højskole?	side 32
J. Villumsen	
Tanker omkring højskolens fremtid	side 34
Lit Bech Nielsen	
Højskolen i fremtidssamfundet	side 36
Ove Karkov	
Undervisning	side 37
Jette Winding	
Et års orlov	side 39
Winie Vingård	
Barnet i æsken	side 41
Jonna Sejr	
Demokrati	side 42
Vagn Bindseil	
Højskolen og lediggangen	side 46
H. Boye Jensen	
Vestjyllands Højskoles historie	side 50
Christen Christensen	
Året, der gik	side 57

Tegningerne er udført af Dida Lau og Jonna Sejr

Højskolens placering i fremtidssamfundet

AF CHRISTEN CHRISTENSEN

I begyndelsen af september sendte vi fra skolen en opfordring til en række mennesker. Vi bad de pågældende skrive en artikel til nærværende årbog med relation til ovenstående hovedemne »Højskolens placering i fremtidssamfundet«. Opfordringen rettedes til skolens lærere, skolens bestyrelse, en kreds af tidligere elever og en række mennesker, der ikke direkte har tilknytning til højskolen, men som har vist interesse for den. Resultaterne kan aflæses i de følgende artikler, som vi hermed bringer bidragerne vor bedste tak for.

I det udsendte brev citeredes sidste afsnit af den skriftlige beretning, som højskoleforeningens formand K. E. Larsen, Krogerup, udsendte i forbindelse med foreningens generalforsamling i efteråret 1973. Det pågældende afsnit lød således:

Vi har klaret en ganske betragtelig omstillingsproces i de sidste 10-15 år fra bondehøjskole til folkehøjskole med de traditionelle unge højskoleårgange – nu må vi tage skridtet helt ud og lave højskole for alle voksne årgange i Danmark.

Selve målsætningen »at lave højskole for alle voksne årgange i Danmark« kan formentlig vinde tilslutning fra stort set alle højskoleinteresserede i dette land. Derimod er det lidt mere tvivlsomt, om konstateringen af omstillingen fra bondehøjskole til folkehøjskole er fuldt dækkende. At der er sket en »betragtelig omstillingsproces« kan ikke betvivles. I undervisningsministeriets nyeste statistik om højskoler for året 1971-72 fremgår det, at kun 18 % af dette års højskoleelever havde forældre, hvis livsstilling var landbrug, fiskeri, gartneri m. v. Der er tale om et fald på 4 % i forhold til det foregående år, og tendensen vil formentlig fortsætte et stykke endnu.

Tilbage står spørgsmålet, om man ud fra disse kendsgerninger kan udlede, at det nye klientel, som højskolerne er kommet i kontakt med, er så repræsentativt, at der kan tales om folkehøjskole i ordets videste forstand. En undersøgelse til belysning af motiverne, da de nuværende elever besluttede at søge højskolen, ville være interessant

stof. Det mest spændende spørgsmål ville nok være, hvor mange af eleverne, der har søgt højskolen for at opnå et par ekstra point i kampen om optagelse på børnehave- eller fritidshjemsseminarier.

Ovenstående spørgsmål må ikke misfortolkes derhen, at denne eller andre specielle grupper ikke er velkommen på højskolerne. Det centrale er bare, om den fordums bondehøjskole i dag stort set er befolket med andre specielle grupper, så der alligevel ikke rigtig er dækning for begrebet folkehøjskole i ordets videste forstand. Spørgsmålet er en smule ubehageligt, men ikke desto mindre yderst relevant i forbindelse med højskolens placering i fremtidssamfundet.

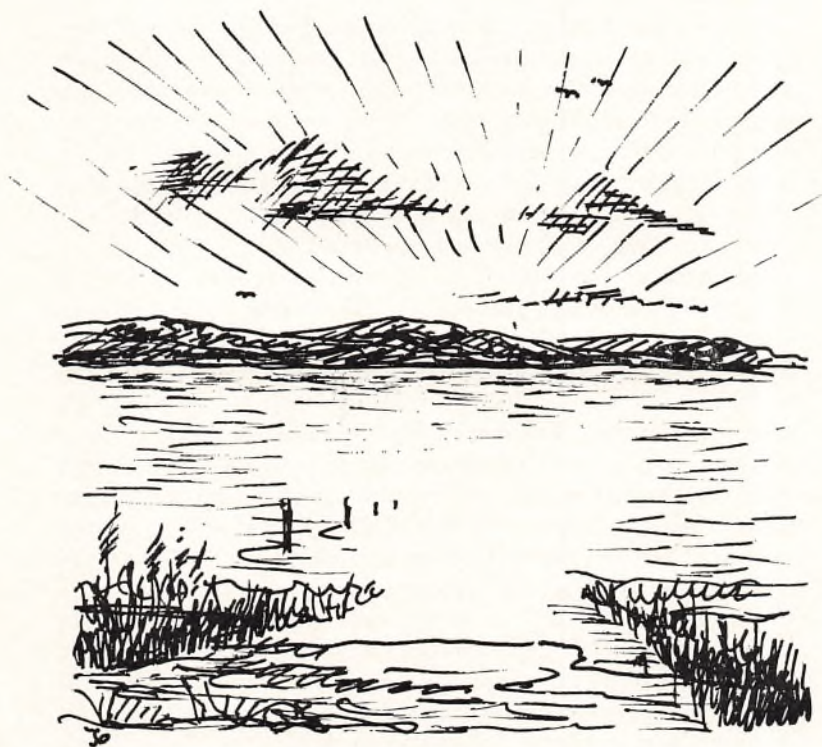
Et andet problem i samme sammenhæng er: Hvordan kommer højskolen i kontakt med »alle voksne årgange i Danmark«? – Det turde være en kendsgerning, at det overvejende flertal i aldersgruppen fra 25 til 60 er stærkt bundet af hensynet til arbejdsplads og familie, ikke mindst på grund af de økonomiske realiteter, som det ville være urealistisk at se bort fra. Man kan ikke frigøre sig fra en følelse af, at disse årgange ofte har behov for forbindelse med højskolen, men hidtil har kontaktfladen de to parter imellem været for lille. En udbygning af denne kontaktflade vil rejse en række store problemer, som vil kræve nytænkning, også fra højskolens side.

Formodentlig vil en stor del af problemerne være af overvejende praktisk karakter. Det kan blive svært at finde løsninger på dem, men det skulle ikke være umuligt. Finansieringen af højskoleophold for disse grupper, og en orlovsordning, som giver mulighed for at vende tilbage til arbejdspladsen, vil være et par af de helt primære spørgsmål, som skal løses, hvis resultater skal opnås. En af højskolens opgaver i denne sammenhæng må være at klargøre eller bevise, at et højskoleophold har en værdi i sig selv, uden at det direkte kan aflæses i produktionstal. Højskolerne må også klargøre sig, hvilke kursuslængder og hvilke emneområder, der vil være relevante. Det bliver nok nødvendigt at aflive et par hellige køer i denne forbindelse.

Endnu et spørgsmål af største vigtighed i forbindelse med højskolens placering i fremtiden skal fremdrages, nemlig hvordan højskolen undgår at virke fremmede på vort samfunds båseselement. Officielt er samtlige højskolekurser – lange som korte – åbne for alle, men de fleste tilbud er formuleret, så de tiltrækker bestemte grupper og bestemte aldersklasser. Her må højskolen i højere grad end hidtil søge at formulere sine tilbud så alment orienterende om menneskelige spørgsmål og problemer, at alle grupper og alle alders-

klasser føler det som vedkommende. Integration af mennesker som mennesker må være et tilsigtet og ønskeligt perspektiv. Formodentlig må højskolen i højere grad end hidtil søge at give udtryk for sit menneskesyn.

Spørgsmålene i forbindelse med fremtiden er mangfoldige. Forhåbentlig må de efterfølgende artikler være med til at fremme en sund debat om problemerne, og således være medvirkende til, at en afklaring efterhånden kan skimtes. Der vil være behov for stor åbenhed, også fra højskolens side. Alle forfalder let til at tænke i traditionelle baner. Vi må erkende, at fremtiden i form af det industrialiserede samfund er begyndt for længe siden. Derfor er det på tide, at højskolen tager fat i problemerne, hvis der skal komme noget reelt ud af de smukke formandsord »Højskole for alle voksne årgange i Danmark«.

Menneskesynet

AF sognepræst NIELS JØRGEN JENSEN, Højmark

I en novelle, som han kalder Muldskud, fortæller Henrik Pontoppidan om et velhavende ægtepar, som skaber sig et jordisk paradys langt bort fra og med ryggen til al verdens støj og svineri. I en smilende egn mellem skov og sø ligger deres villa midt i en skøn have med springvandsbassin og japanesisk lysthus. En tæt hæk omgiver idyllen og lukker alt forstyrrende ude.

Ægtefællerne lever her i adskillige år, hedder det, i uforstyrret lykke med et par ældre tjenestefolk og en lille fed skødehund. »Børn havde de aldrig haft og heller aldrig ønsket sig. De vidste, at den, Gud giver børn, giver han også sorger, og det havde netop været formålet for enhver af deres handlinger såvidt muligt at sikre sig imod enhver bekymring.«

Alt går godt, indtil en dag en fattig vagabond tilfældigvis tager sig af dage i det japanesiske lysthus. Det bryder idyllen. Skønt alle spor af den ulykkelige hændelse omhyggeligt fjernes, lader den tidligere fred sig ikke genoprette. Nøden og døden har bragt uro ind i deres verden. Der er ikke noget at stille op, og til sidst bryder de to mennesker op og forlader stedet. Pontoppidan slutter med at sige, at det fortæltes om dem, »at de drog ud i verden og fandt en ny og varigere lykke ved at øve barmhjertighed.«

Slutningen på historien virker vel lidt flad og flov, og den ved jeg ikke rigtig, hvad jeg skal sige til. Men for mig er Pontoppidans historie alligevel uhyre væsentlig og aktuel på grund af det livssyn, eller menneskesyn, som vi møder hos det skildrede velhavende ægtepar. Er det ikke vor tids tanker om, hvordan livet egentlig skulle leves, vi her møder? En fredelig idyl på vores egen lille parcel, i velstand, sikrede, også ved erhvervelse af materielle goder, imod enhver bekymring, og befriede fra alle bryderier med andre mennesker? Hvis man tager for sig blot et lille udsnit af lejlighedssange fra vor tid, vil man hurtigt finde en bekræftelse på, at sådan ser vi på livet og lykken. Vort menneskesyn er i udpræget grad af en individualisme, som får os til at se det som vor opgave her i livet at skære så stor en del af kagen som muligt uden tanke for den verden, vi overlader vore børn. Livet opfattes af os som noget, der skal ranes og bjærges, og andre mennesker bliver i denne opfattelse oftest til vor modpart snarere end til medmennesker.

Denne velfærdsreligion, som Pontoppidan skildrer, eller altså det stærkt individualistiske menneskesyn har som følgesvende tidens angst og ensomhed. Det nytter ikke at slå det hen. Når disse to ord og lignende dukker op i så megen moderne litteratur og i mange lødige film (Bergmann), er det ikke, fordi de er tomme modeord. Angsten og ensomheden iblandt os er den nødvendige følge af det menneskesyn, som jeg tror, vi må vedkende os som vort.

Den danske folkehøjskole har fra starten af stået på et andet menneskesyn, og dens helt afgørende opgave i dag må være at præsentere unge og gamle for dette syn og altså bringe uro ind i al velbjærgetheden og selvtilstrækkeligheden. At forstyrre freden, som der i Pontoppidans novelle blev bragt forstyrrelse ind i idyllen. At vække til uro før det bliver for sent. Ved oplysning af menneskelivet må højskolen klarlægge, at det at være menneske er at være sat på plads som menneske blandt mennesker, og dermed være henvist til at have sin virkelighed i det at være sat under krav i et fællesskab. Den må klare, at livet tværtimod at være i isolationen og selvtilstrækkeligheden er at finde der, hvor det bliver os givet at kunne og at turde slippe vor sikkerhed og velbjærgethed og være delagtige med hinanden også i sorger og bekymring. Livet er her ikke forstået som ro og besiddelse, men som det stadig skænkede, der kun kan modtages i sorgløs given videre til medmennesket.

Forfatteren Tage Skou-Hansen skriver et sted, »at vækkelsen og fællesskabet kan højskolen ikke undvære uden at ophæve sig selv.« Jeg må give ham ubetinget ret, trods det at ordene måske er hårdt belastede. Højskolen må vække til uro, dens opgave er ikke at følge med tiden, men tværtimod at protestere mod alt det menneskefjendske i tiden og mod, hvad jeg finder, er det afgørende, det individualistiske menneskesyn, som står det sande menneskelige fællesskab imod.

Dersom folkehøjskolen formår at holde dette fast, må den få en central placering i fremtidssamfundet. Med sit menneskesyn er den nemlig – den *nødvendige* højskole.

Højskolen – en samfundspolitisk institution

AF NIELS KRAGELUND POULSEN, Give

(tidligere elev på Vestjyllands Højskole)

Når man vil tale om højskolen i fremtiden, må et af de mest centrale punkter være: Hvilket klientel vil vi satse på? Det må jo til syvende og sidst være elevernes forventninger, baggrund og resultater, der vil præge skolen.

Grundtvig havde helt klart formuleret, hvilket klientel han satse på; – det var i første række landbougdommen, som han indså var en overset gruppe hvad angik deltagelse i uddannelse og kulturaktiviteter.

Siden da har samfundet udviklet sig, i kraft af industrialiseringen, så en stor del af landbougdommen er taget fra landet og ind til byerne. For højskolen har den udvikling betydet, at dens oprindelige klientel ikke kommer på skolerne mere, højskolerne er begyndt at få elever fra helt andre befolkningsgrupper. Jeg tænker her på alle slags børne- og forsorgsfiduser, som vel nok for en stor dels vedkommende kommer p. gr. a. seminariernes point-honorering af sligt. Desuden kommer et stigende antal af unge, der i de fleste af livets forhold må betegnes at være uden for det, vi kalder »ræset«. Der kunne nævnes flere grupper, men det væsentlige må være at kunne konstatere, at højskolerne rekrutterer fortrinsvis i forvejen meget privilegerede unge; – unge, der andre steder vil få uddannelse samt megen anden form for åndelig føde.

Men vi har også en ungdom, der hedder lærlinge og ufaglærte arbejdere, som i høj grad kunne trænge til et sted, hvor de kan abstrahere fra deres talfyldte, økonomisk målrettede og materialistiske hverdag, et sted hvor ting som kultur, menneskelig udvikling og samvær med andre mennesker kan komme i højsædet. Skal denne gruppe stadigvæk spises af med fagskoler, hvor de kan dygtiggøre sig inden for deres erhvervsgren, målrettet i mere effektiv og større produktion, så de privilegerede åndsmennesker kan få bedre betingelser til at udvikle deres ego-centrerede teorier?

Det er min overbevisning, at den producerende del af ungdommen i høj grad kunne have glæde af et højskoleophold, idet deres tilværelse bliver mere og mere fremmedgjort og isoleret. Jeg tænker her på boligforhold (betonbyggeri uden miljø). Specialisering, som be-

virker megen viden på et bestemt punkt på bekostning af viden om mange andre aspekter i livet. Det er også i denne gruppe, vi finder meget lidt afvekslende arbejde, en ting der er dræbende for initiativ, kreativitet og mange andre former for livsudfoldelse. Endvidere det stigende arbejdspress, som bl. a. bliver betalt med en mindre kontakt med andre mennesker, der er simpelthen ikke tid til at slå en snak af.

Af andre barrierer kan nævnes, at arbejdspladserne ikke synes at kunne bruge den udvikling hos de unge, som et højskoleophold vil medføre. Det må også nævnes, at det kan være økonomisk meget svært for denne gruppe at gennemføre et højskoleophold, hvis de samtidigt skal opretholde den levestandard, som andre mennesker har.

Alt i alt er det nok en meget svær opgave for højskolen også at få fat i disse mennesker, men så meget desto mere væsentligt, hvis højskolen med rimelighed skal have nogen berettigelse.

For Grundtvig var det sikkert svært, men det lykkedes i en lang årrække.

Højskole – inspiration? – udfordring?

AF INGE STIDSEN

(tidligere elev på Vestjyllands Højskole)

»Jeg tog på højskole for at opleve det vidunderlige.« Således besvarede en ung pige for år tilbage spørgsmålet om, hvad hun ventede sig af højskolen. Såre romantisk, men hun har uden tvivl ment, hvad hun sagde, uden dog at kunne definere begrebet, »vidunderlige«.

I dag ville man næppe få det samme svar. Selve ordet højskole havde tidligere en forjættende klang. Et højskoleophold var noget attråværdigt, noget man så hen til med forventning. Sådan er det vel for nogles vedkommende endnu, men vi kommer ikke udenom, at billedet har ændret sig totalt. Hvad kan det nu skyldes? Har højskolen overlevet sig selv? Er den ikke i stand til at følge med udviklingen?

I dag modtager højskolen i modsætning til tidligere elever fra alle samfundslag. Det må absolut anses for at være et positivt træk, men det giver hidtil ukendte problemer. Højskolen har forsøgt at følge disse op, men den dalende elevtilgang tyder på, at det ikke er lykkedes. Er der da ikke længere behov for højskolen? Jo, i høj grad, men den må finde sin plads der, hvor behovet er, hvis den vil overleve. Det betyder måske, at gamle traditioner må vige, man må gå nye veje. Modnere mennesker vil i nogen grad indtage de unges plads, for her er virkelig et behov. Mange skal af den ene eller anden grund omskoles, men til hvad? Et højskoleophold kan måske give svaret. Man snakker med andre mennesker, får nye impulser, nye indtryk, får de daglige problemer på afstand for en tid. Kort sagt, man får tid og ro til at finde sin plads i tilværelsen.

Men hvad nu med samfundets problembørn, de mennesker, der har så store tilpasningsvanskeligheder, at de har givet op overfor de krav, der stilles for at følge med og være et led i den store sammenhæng, de såkaldte afvigere? Her står vi overfor et problem, som højskolen til dato ikke har set sig i stand til at løse. Der er dem, der mener, at det heller ikke kan være højskolens opgave, men de mennesker er dog en del af samfundet. De hører med, hvadenten vi nu kan lide det eller ej. Det er imidlertid en kendsgerning, at det sjældent giver et godt resultat, når mennesker bliver sendt på højskole

mere eller mindre mod deres vilje. Disse har fra starten et negativt forhold til skolen, og det giver en dårlig og lidet frugtbringende arbejdsgang for alle parter. Det var dog nok værd at overveje, hvorfor det hele ligesom er gået i hårdknude for disse mennesker.

Hvad nu med den almindelige passivitet, som vort så højt priste velfærdssamfund bærer en væsentlig del af skylden for? Her må højskolen sætte ind og udnytte alle forhåndenværende midler. Dette kan ikke ske uden en vis form for autoritet, ikke autoritet i traditionel forstand, men indirekte autoritet. Der må appelleres til hver enkelt, stilles krav i overensstemmelse med evner og anlæg. Der tales så meget om frihed i vore dage, frihed under ansvar; men hvad lægger man i det? Er det ikke bare noget, man slynger ud til højre og venstre, en floskel, som man bruger i tide og utide, uden at tænke nærmere over indholdet. Frihed er noget teoretisk, en utopi. Den lader sig ikke praktisere. Vi er altid bundet af nogen eller noget. Kun få er i besiddelse af den selvdisciplin, der skal til, når der kun stilles små krav eller slet ingen. Vi må føle os engagerede, der må være motivation for det, vi gør. Vi må føle, at der er brug for os og det, vi kan. Ellers går det ikke på længere sigt. Følelsen af at være overflødig er et virkeligt problem for mange af nutidens mennesker, og det vil sikkert ikke blive mindre i fremtiden. Det er intet mindre end livsnødvendigt, at vi ind imellem bliver tvunget til at tage et initiativ. Netop mennesker i moden alder kan have brug for at blive skubbet i gang. Unge kan også have brug for det, men de kan ikke altid selv se det.

En højskole med udelukkende valgfri fag er et skridt i den helt rigtige retning, men eleverne må have hjælp til at administrere denne frihed i form af hjælp til selvhjælp. Det kræver støtte og vejledning, når man skal udvikle sig til selvstændige mennesker og finde sin plads i livet, i samfundet. Der er meget at vælge imellem, men det er svært at vælge. Højskolen har med sin frie undervisningsform mulighed for at virke inspirerende, igangsættende, oplivende, oplysende.

Hvis højskolen tør? – har den uanede muligheder!

Af friskolelærer CARLO ARVIN, Fjaltring

For mig at se har højskolen i sin forrygende travlhed med den såkaldte omstillingsproces fra *bonde-højskole* til *folke-højskole* (i lighed med den danske folkeskole) på mange områder svigtet det moderne, frustrerede og søgende menneske, har budt på stene i stedet for brød, har ladet sig spænde for værdi-nihilismens, produktionslivets – og de politisk-sociale/religiøse ismers vogn, er blevet kompetencegivende uddannelsescentre, der i fuldt alvor diskuterer stofområder og anvender stressklingende ord som »kortere kursus« mv. Fra at være »skolen for livet« minder et højskoleophold eller højskolekursus mere om en »færdigpakket« Tjæreborg/Spies rejse til Mallorca! – Og det går jo strålende!

Hvis højskolen tør? eller helt »kontant« – har økonomisk råd?

Hvis højskolen ville (turde/havde råd til at?) »omvende sig« i ordets rette betydning: Sætte alle sine evner og kræfter ind på igen at blive *en skole for livet*, om så højskoleloven skal laves om nok så mange gange, ville den i fremtidens samfund have uanede muligheder for »vækkelse« og nyskabelse i de tusinder af hungrende og søgende menneskesjæle. For er der noget, fremtiden kræver, så er det, at vi fuldstændig ændrer vort livsmønster og mål for tilværelsen – og her må højskolen være med i forreste række som vejviser og banebryder!

Nytænkning, en nær-primitiv løsning.

Under »Midtpunkt« i Jyllands-Posten anmeldte Tage Schmidt d. 5. september 1973 den engelske videnskabelige journalist og forfatter Gordon Rattray Tailors nye opsigtsvækkende bog »Rethink, a Paraprimitive Solution« (Nytænkning, en para(nær)-primitiv løsning) under spørgsmålet: Hvordan kan vi gøre livskvalitet til mål for vore beslutninger i stedet for magt, profit og overflødige ting? Dette er det absolut mest kritiske problem for det næste halve år-

hundrede. Her nogle citater fra anmeldelsen: De vestlige samfund er ved at blive sig adskillige fundamentale spørgsmål bevidst. Hvor højt vil vi prioritere materielle goder på bekostning af indre personlig udvikling og tilfredshed? Vi har skabt en fantastisk industri-maskine, men den nødsager os til at klumpe sammen i store byer, som præges af høj kriminalitet, høj selvmordsprocent, høj sygelighed og udbredt ensomhed. Er prisen for stor? Er den nødvendig? Kan vi ikke skaffe os de nødvendige materielle goder med mindre sociale og personlige omkostninger? Nogle mennesker håber på mirakuløse, uhørte løsninger. Men der er ingen mirakler i vente. Det eneste, vi kan håbe på, er en om-prioritering af vore værdiopfattelser. — — — Menneskets psykiske liv kan forurennes på måder, som vi dårligt nok er opmærksomme på, og endnu mindre kan forstå!

Et væld af tankevækkende betragtningsrækker, som danner baggrund for et skitseforslag til en lykkeligere verden i omtalte bog, og som giver mig anledning til et par højskole-spørgsmål og ditto bemærkninger, specielt på området: Fritiden.

Homo ludens og »kridt-stregen«.

Hvad skal vi stille op med det glædesløse velfærdssamfund? Hvad skal vi gøre ved den moderne familieegoisme i fritiden, hvor produktionslivets usynlige hænder forvalter fritidsforbruget? Hvordan hjælper vi hinanden til at gøre fritid *til noget* og ikke *fra noget*? Hvordan hjælper vi hinanden at knække den officielle folkeopdragelses stærke produktionspegepind og opdrage til – og skabe respekt for det vegeerende liv, for fritidssamfundet?

Hvordan skaber vi en dansk folkeskole for livet og ikke for produktionslivet? Ja, hvordan opdrager vi hinanden til at *leve livet* – at blive en slags homo ludens (legende menneske)?

Leg er en livsform, som mennesket har fælles med dyret, er en søgen efter skønhed og virkelighed – leg er ældre end kulturen! Legen er ikke alvor, men dybt alvorlig! Der er ikke noget, der er mere gennemdisciplineret end leg. Kridtstregerne er uoverstigelige love! (se blot til fodboldspillere) – og samtidig livets begrænsninger! Ungdommen og nutidens mennesker fatter ikke dobbeltheden i »kridtstregerne«. I erotikken er »kridtstregen« efterhånden helt forsvundet. Eros og flirt er erstattet af sex og brunstighed. De »uskrevne love« er med »offentlig velsignelse« erstattet af kemiske

forklaringer på vor opbygning. Også i det religiøse er »kridtstregen«
forsvundet. Man erkender ikke myndigheden i den bibelske oldskrift
– at der er en anden virkelighed midt i vor virkelighed!

– – – Blot et spinkelt, løsrevet bidrag i den overvældende opgave,
der ligger foran! Men jeg tror: *Du kan, højskole!* – Held og lykke
med fremtidsopgaven!

Er det folkelige akademi fremtidens folkehøjskole?

Af sognepræst E. BRANDT NIELSEN, Velling

I sig selv er opgaven, der her er stillet, umulig at løse. For det første, fordi ingen udtømmende og klart endnu har kunnet sige, hvad en højskole er. Man har aldrig kunnet sætte højskolebegrebet på en enkelt formel. For det andet, fordi opgavens løsning i grunden måtte være betinget af, at man kender den kommende verden, altså har gjort sig bekendt med fremtidsforskningens foreløbige resultater. –

Men lad os prøve.

Der er specielle højskoler, som altid har deres opgave også i et kommende samfund. Sygeplejehøjskoler og andre skoler, der forbereder til en eller anden uddannelse. Idræts- og gymnastikhøjskoler, husholdnings- og håndværkerskoler med højskolepræg, pensionisthøjskoler, skoler for handicappede eller skoler med et bestemt kristeligt-religiøst sigte. Men her skulle vi vel sige noget om den gamle bondehøjskoles afløser. Den er ikke fundet endnu – og en egentlig folkehøjskole har vi aldrig haft. Bondehøjskolen med vinterskole for karle og sommerskole for piger, med foredragssalen som midtpunktet – talerstolen som det levende ords alter, Grundtvig og Kolds billeder bagved og de nordiske flag samlet i en smuk vifte bag ved talerstolen – er historie. Det var heller ikke Grundtvigs mening med en skole for livet. Han var i langt højere grad præget af det sokratiske: at skolen skulle være et akademi, hvor man mere dyrkede samtalen end det beåndede foredrag. Må jeg henvise til en ret oversat dansk højskolemand – Johs. Novrup – der har sagt ramrende ting om den side af sagen.

Højskolen har altså i allerede mange år været i en mærkelig krisetilstand. Eleverne kommer mange steder fra men med vidt forskellige motivationer, vel ofte helt uden. De sociale institutioner har misbrugt høj- og efterskolerne til opdragelsesanstalter, og mange unge er blevet sendt på højskole for at udfylde et tomrum i deres tilværelse uden nogen egentlig viden om, hvorfor de skulle der, eller hvad en højskole er. Og de gode højskolefolk har vist også mange gange været i vildrede med, hvordan de skulle gribe sagen an – for det går jo ikke at forlange af elever på en skole, at der er

noget, de skal rette sig efter, eller noget som man må anerkende som skolens holdning. Dette sidste kan vel også være svært nok, hvis pågældende skole ingen holdning har. Der går sære sagn om livet på nogle af de skoler, der lever af statsstøtte. Sagn om, at alt er så uendeligt frit. Eleverne kan ikke alene vælge selv 100 %, hvilke fag de vil undervises i. De kan også vælge frit, om de gider komme eller ej. Morgensangen er afskaffet eller holdes kun, hvis det behager eleverne at komme til den. Højskolesangbogen kasseres som en »salmebog«, men eleverne har naturligvis ikke nogen anden at foreslå i stedet. – Naturligvis er alt dette ikke rigtigt, men noget om snakken er der nok. Frihed for alle og for alt bliver nu engang tvang for de svage og ufrihed i det væsentlige.

Men inden vi går over til at sige lidt om den kommende tids højskole, lidt om hvad den kommende tid er eller kan tænkes at være.

Arbejdstiden formodes at ville blive forkortet endnu mere, altså endnu længere fritid og ferie. – Lange week-ender f. eks. Samtidig må det formodes, at arbejdet for mange bliver endnu mere monotont, eller endnu mere krævende i teknisk henseende. Vi har endnu ikke set enden på teknologiens velsignelser.

Det hektiske rejseliv vil sikkert ikke blive mindre hektisk. Jeg er klar over værdien af, at folk for små penge kan komme rundt i verden, men er også klar over risikoen ved det. Man bliver rodløs i sin egen folkelighed, når julen skal tilbringes på Mallorca, påsken på Rhodos og pinsen på Costa del Sol – og ferierne en måned eller så på andre destinationer, og ingen skal bilde mig ind, at alt dette tjener til forståelse af andre menneskers levevis eller bekræftelse af sin egen folkelighed. Det er helt rørende i en skole at høre børn i 2. og 3. klasse fortælle hinanden, at den ene har været på Tenerifa, den anden på Kreta og den tredje på Gran Canaria – og så høre en lille purk lidt forsagt sige, at han kun har været en tur på Samsø hos far og mor.

Danmarks tilslutning til det europæiske fællesskab vil stille store krav til dansk folkeligt arbejde. Det duer ikke – og det har de folk nok allerede nu indset – at sige, at siden 2. oktober 1972 skal der ikke længere holdes folkelige møder eller synges folkelige sange, for da eksisterer Danmark ikke mere. Nej, man skal holde bibeltimer i stedet. Det sidste kan være godt nok, men EF-situationen vil stille uhørte og umådeligt store krav til det folkelige arbejde, og altså til den danske folkehøjskole.

Endelig vil tilværelsen trods velstand og teknik blive gjort endnu

mere umenneskelig for mange, fremmedgørelsen over for egne værdier af folkelig, menneskelig eller kristelig art vil øges. –

På denne baggrund af fremtidsvisioner, der ikke er spor overdrevet, rent bortset fra miljøproblemer, forgiftning af luft, vand og jord, må højskolens opgave ses.

Højskolen må her komme til at fungere som folkelige akademier, hvor mennesker midt i en umenneskelig verden kan lære, hvad mening der er i at være mennesker og at være danske. Det stiller store krav, men højskolen kan ikke gøre sig selv eller Danmark nogen større tjeneste end at stille de strengeste krav – til sig selv. For det gælder selve dette: at være med til at give mennesker indhold i deres tilværelse, sådan at den øgede fritid og velstand bliver meningsfuld og ikke en plage. –

Dette højskolearbejde, der altså ikke er kundskabsmeddelende ensidige eksamenspræget, skal gøres i samarbejde med erhvervslivet, fagforeninger og arbejdsgivere, stat og kommune. Det vil sige, at enhver arbejder, enhver funktionær, ethvert menneske i enhver stilling uden udgift for sig selv skal have mulighed for og ret til et eller flere ophold på det folkelige akademi, som passer for ham. Opgaven kan ikke løses gennem fritidsloven eller ved week-end kurser, sommerferieophold og lignende. Det skal være højskoleophold af passende længde, og netop som kostskoleophold, hvor mennesker tvinges til at leve sammen og indordne sig under faste regler. Der må gerne undervises i sprog og almindelige fag, men hovedvægten skal ligge på det ene fag: hvordan være menneske i en umenneskelig verden, hvordan være danske i en verden, der er tvunget sammen i politiske og økonomiske fællesskaber, der vel er uundgåelige, men som givet også er udfordringer til os? – Hvordan overhovedet finde ud af, hvad menneskelivet er for en ting? – Oplysning om livet, for at tale i det gamle forkætrede sprog.

Kort og klart: den danske folkehøjskole som et folkeligt akademi i livsoplysning, ikke for en bestemt gruppe, men for alle mennesker, derfor netop folkehøjskole, er måske den eneste overlevelsesmulighed for os som folk og mennesker.

Denne opgave løses nok bedst ved, at de folkelige akademier får hver deres eget ansigt. En sætter kunstforståelse, en anden musik, en tredje litteratur og en fjerde historie eller samfundskundskab som hovedsagen plus andre ting, som der kan blive plads til. Lærerne skal ikke alle være fastansatte, da det begrænser skolens muligheder for tilbud, men hentet udefra som gæstelærere.

Hvad ville det ikke betyde f. eks. for en stor virksomhed, om den havde mulighed for at sende en eller flere medarbejdere et halvt år på en sådan skole, og hvad ville det ikke betyde for virksomheden, når de vender hjem igen med nye kræfter, ideer og for at tale højtideligt: lys over livet, en ny forståelse af problemet, hvad det er at være menneske i en mere og mere umenneskeliggjort verden? –

Højskolens opgave i fremtidssamfundet

Af gdr. NIELS TYLVAD, Hanning

Den danske folkehøjskole er efterhånden vanskelig at karakterisere, fordi der er kommet en hel række højskoler, der lægger hovedvægten på f. eks. uddannelse (kompetancegivende højskole), bestemte politiske grundopfattelser eller på religiøst retningspræg.

Hvis denne udspaltning fortsætter ret meget længere, vil man næppe fortsat kunne tale om *højskolen* som et ret entydigt begreb, men fordi højskolen i en stor del af den danske befolkning forbindes med noget godt og positivt, vil højskolenavnet nok alligevel i de kommende år blive brugt langt ud over, hvad der har mening. Når man indenfor f. eks. malerkunsten eller i den litterære genre sporer en ny retning eller tendens, får den et (nyt) navn, men indenfor skolemønstret kaldes næsten alt, hvad der er kostskole af nogle ugers eller måneders varighed for højskole uanset indhold. Det må jo give et noget flimrende billede.

Min uvilje imod at acceptere alt nyt indenfor området som værende højskole skyldes absolut ikke, at jeg har noget imod, at højskolen engagerer sig i tiden eller i fremtidssamfundet, for dette er simpelthen en nødvendighed. Det er meget iøjnefaldende, at samfundet kræver mere og mere uddannelse og specialviden af den enkelte, men alligevel mener jeg, at det ikke er på disse områder, højskolen har nogen væsentlige opgaver at løse. Det kan overlades til andre.

For at komme lidt på sporet af højskolens opgave i fremtidssamfundet kan man måske spørge: Hvem har brug for højskolen i de næste 10–20 år? Mit svar må være, at det har faktisk alle voksne danske uanset alder og uddannelsesniveau, og det bliver jo så højskolens praktiske opgave at finde frem til tidspunkter og kursuslængder, der imødekommer de praktiske muligheder for så mange som muligt. Verdensbilledet og dermed den enkeltes fysiske og psykiske levevilkår forandres i disse år så stærkt, at den enkelte har vanskeligt ved at administrere sin egen tilpasning dertil endsigende finde den indre holdning, der skal til, for at der kan gå en påvirkning udad fra det enkelte menneske.

Jeg mener ikke hermed, at det enkelte menneske har brug for at blive påduttet en højskolens patentlivsholdning, men det kan nok

have brug for et sted, hvor det kan få afklædt de værste uhyrligheder af -ismer og påfund, tiden kan mønstre, og det har i særdeleshed brug for et sted, hvor det kan modtage nogle impulser til selvbearbejdning og selvbesindelse. Hvis disse impulser virkelig skal have nogen større vægt, kan de nok i deres grundbestand kun hentes i vor danske livsholdning og kristne livssyn, men der er jo mange direkte og indirekte måder at drage dem frem på.

Den højskole, der i de kommende år vil få betydning for de elever, der søger den, må se stort på indlæring i almindelig forstand. Derimod må den bygge på oplevelsen som det incitament, der kan rive den enkelte ud af døgnets tomhed og dogmet om, at det eftertragtellesværdige ligger i mere fritid og løn med skiftende placering af misundelighed til følge.

Da fremtidssamfundet jo selvfølgelig – selv om det ofte overses – dannes af summen af enkeltmenneskers holdning til løsningen af tilværelsens problemer, er det jo givetvis mod det enkelte menneske, højskolen må sigte, hvis den på nogen måde skal præge udviklingen, hvilket jeg i allerhøjeste grad mener må være et af højskolens formål.

Der er ingen tvivl om, at der hos mange mennesker ligger et stort behov for at få udfyldt en følelse af tomhed og afmagt, og det var jo dejligt, hvis man nu kunne tro, at når og hvis højskolen kunne opfylde bare noget af dette behov, så var højskolens fremtid så nogenlunde sikret.

For en umiddelbar betragtning ser det jo ud til, at der er mange om budet m. h. t. at udfylde befolkningens behov. Jeg synes dog, det er muligt uden videre at skelne klart mellem højskolen og forskellige foreninger på den ene side og så den meget brogede underholdningsgruppe, der optager folks tid, om man så må sige, mens seancen står på, men så heller ikke længere. Jeg vil ikke hermed frakende almindelig underholdning al betydning, men kun i overensstemmelse med underholdningens begrænsede sigte pege på dens begrænsede betydning.

Heroverfor står højskolen med et principielt ubegrænset sigte, der for at sige det historisk og højtideligt er skolen for livet. Det betyder selvfølgelig ikke, at hver en time hver eneste dag ikke skal være nutidigt engagerende, for det er absolut nødvendigt, men dette alene er ikke tilstrækkeligt set i sammenhæng med højskolens formål. Det er muligt, at det blandt unge er en udbredt og naturlig tanke, at næsten alt bør ændres her og nu i bund og grund. Som om

netop denne tids ungdom var de første tænkende væsener med gode intentioner. Men når den første ungdomstid er overstået, kommer der jo erfaringsvis en tid, hvor man mere og mere ser sig selv og sine medmennesker i en større sammenhæng, som er det rette grundlag for virkelige forandringer, det være sig i samfundsforhold som i menneskelig holdning.

Og de mennesker – og det er givetvis de fleste – der på et eller andet alderstrin, hvilket er ikke afgørende, begynder at se sig selv som et led i en større helhed, er modne for et højskoleophold. Forhåbentlig møder de da en højskole, der kender sin opgave.

Hvorfor tager folk på højskole?

Af fritidshjems lærer ARNE KJELDSEN, Holstebro

(tidligere elev på Vestjyllands Højskole)

Da de første højskoler grundlagdes i midten af forrige århundrede, var det den personlige påvirkning og vækkelse, man i særlig grad satsede på fra højskolernes side. Men da andelstanken i samme tidsrum fik kraftig grobund i den danske bondebefolkning, strømmede landbobefolkningen til i store tal bl. a. for igennem højskolen at opnå de kvalifikationer, som krævedes for at drive moderne landbrug.

Landboudommens store tilstrømning varede ved indtil slutningen af 1950'erne, hvor den store afvandring fra landbruget begyndte. Samtidig aftog det store pres af landboudom på højskolerne, så det i høj grad er byungdom og i de sidste år ældre, man arbejder sammen med på højskolerne.

Deres motiver til at komme på højskole kan slet ikke sammenlignes med de første, der tog på højskole.

Med de 9 års skolepligt, der i dag er obligatoriske – og vel snart 12 år – tager mange unge ganske simpelt på højskole for at koble fra og måske ubevidst for at have den sikkerhed, at skulle lysten til at få mere viden igen komme, er man midt i det og kan bare gå igang.

Mange tager også på højskole for derigennem at finde ud af, hvilken uddannelse de skal give sig i kast med. Ikke fordi de ikke har fået oplysninger om forskellige fag, men når man er 17–18 år, kan det være svært at finde ud af, hvilken uddannelse der netop egner sig for mig. De håber så, at de ved hjælp af et højskoleophold kan få klaring på nogle af disse problemer, og efter højskoleopholdet håber de at kunne komme igang med deres uddannelse.

Atter andre tager på højskole som et led i deres uddannelse, men samtidig håber de, at opholdet ville kunne give dem en mængde ud over netop det faglige, som de er der for.

Som noget helt nyt er det de ældre årgange, som er begyndt at søge på korte højskolekursus. At de ældre først nu ses på højskolen, er vel ikke fordi de ikke har haft lyst før, men fordi de netop nu kommer i store tal skyldes vel nok, at velfærdssamfundet nu også er nået så langt med at øse midler ud. Og man forstår godt de ældre, når de nu har lagt arbejdet på hylden og pludselig er blevet hjemmegående, kan tiden nok blive lang.

Hvis der endnu findes en smule eventyrlyst i blodet af dem, er der ikke noget at sige til, at de gerne vil ud og opleve lidt.

Det var i meget grove træk om de mennesker, der i dag søger på højskole, og jeg vil lige tilføje, at der selvfølgelig også findes mange andre motiver og enhver form for blanding af de forømtalte grunde for at søge et højskoleophold.

Familiehøjskoler er noget af det nyeste på stammen, og dermed ser man, at højskolerne i dag tager imod alle årgange fra det 18. år og opefter.

Man kommer vel ikke udenom, at hver enkelt højskole en dag vil blive nødt til at have kategorier af alle disse alderstrin på een gang, men det vil stille helt enorme krav til både lærere og det øvrige personale, krav, som jeg ikke tror, kan honoreres på nogen højskole i dag. Det vil ikke være akademikere, højskolen har brug for, bortset fra nogle få. Det, højskolen i høj grad får brug for, er medarbejdere, der har været ude at prøve noget af livets alvor, og som har pædagogiske evner til at omsætte det tillærte, så andre også kan få noget ud af det. Når så eleverne en dag rejser fra højskolen, ved de også, at det arbejde, de vil vie deres liv til, har ulemper, som ind imellem kan kaste mørke skygger på tilværelsen.

Det var et lille blik fremad. Foreløbig skal højskolen eksperimentere sig frem til førømtalte, men der skal være omtanke ved denne eksperimentering, for det kræver mange kræfter og umådelig megen forståelse medarbejderne imellem. Og skal højskolen gå ud af alt dette uden at miste alt for megen respekt i befolkningen, må den gå uhyre forsigtig frem.

Klares disse skær, er jeg sikker på, at højskolen stadig har en stor fremtid for sig.

Højskolens placering

Af amtsfuldmægtig J. MAAG BUSCH, Velling

Et par spørgsmål får mig til at reagere; det er spørgsmålene: »Skal højskolen placeres som et led i den almindelige uddannelse?» og: »Bør et højskoleophold i nogen grad være kompetencegivende?» – Skal jeg besvare disse to spørgsmål under ét, så bliver det med et dundrende nej! (Hvis der ellers er noget, der hedder sådan). At placere højskolen som et led i den almindelige uddannelse vil simpelthen være højskolens død. Lad dog for Guds skyld højskolen have lov til at være en luksus, et pusterum, et sted hvor man ikke *skal* noget.

Vi har uddannelse nok hér i landet – alt for meget; børnene kan ikke mere nøjes med at gå 7 år i skole, de *skal* gå 9, helst 10, år allesammen – og de tåbelige partipolitikere helmer såmænd ikke, før de får indført 12 års tvungen skolegang! Og bagefter skal der så helst være diverse efteruddannelser. Jamen hvornår skal de stakkels mennesker så *lære* noget? For det gør man efter min mening *ikke* i skolen. Jeg har selv gået 12 år i skole, og bagefter studeret 6½ år ved universitetet; men det var da først, da jeg kom ud i det *praktiske* liv at jeg begyndte at *lære* noget. Al uddannelse er en *forberedelse* til livet; men det kan da ikke nytte noget, at man *forbereder* sig så grundigt til livet, at man glemmer at *leve* det!

Hvad man skal *undervise* i på en højskole, véd jeg snart ikke, om jeg er kompetent til at udtale mig om; men måske er det heller ikke så vigtigt, *hvad* man underviser i, som *hvordan* man gør det. Personligt synes jeg, at det ville være rart, om man på en eller anden måde – helst uden brug af alt for store og lufttomme ord – kunne gøre det klart for eleverne, at *livet* er der ingen patentløsning på, hverken politisk eller religiøst; om man kunne sige til dem: »Det er *dit* liv, det drejer sig om, og hvad du *selv* mener om dette dit liv – ikke hvad andre synes du *bør* mene.

Iøvrigt tror jeg, at det må betyde en hel del, at eleverne på en højskole træffer mennesker, der kommer fra et andet miljø – for det kan vel ikke undgås. Jeg er godt klar over, at ordet miljø for tiden er temmeligt forslidit; men alligevel *er* det jo rigtigt, at eleverne kommer fra et eller andet miljø – være sig skolemiljø, familiemiljø eller arbejdsmiljø – og træffer nogle, der kommer fra andre miljøer,

og som har levet under andre vilkår og har andre interesser, og jeg tror, at det i mange tilfælde kunne give dem et stød, der kunne ryste deres gamle fordomme løs og få dem til at tage nogle af deres tidligere fastlåsede meninger op til ny vurdering, således at samværet ville komme til at virke gensidigt befrugtende. Det ville sikkert også være udmærket, dersom der på de egentlige højskolekursus – der jo fortrinsvis er beregnet på de unge – ville komme enkelte ældre; men det er måske ikke så let at praktisere.

Måske er jeg efterhånden kommet for langt væk fra emnet »Højskolens placering i fremtidssamfundet«; men lad mig så slutte med at sige: hvorfor skal den i det hele taget placeres – altså andre steder end dér, hvor den nu *er* placeret? Lad os dog beholde den, som den er, som en modvægt mod radioens program 3, Ekstrabladet, B.T. og andre åndsfordummende fænomener! *Skal* der absolut ændres noget, så lad os få lidt højere statstilskud, så de egentlige højskolekursus ikke konstant skal køre med underskud.

Højskolen i fritidssamfundet

Af sognepræst SEJR FINK, Hover

Fremtidssamfundet bliver fritidssamfundet, hvis da ellers udviklingen fortsætter i samme spor, og der er intet, der tyder på, at udviklingen netop skal stoppe her.

Lørdags-søndags fri er almindelig. Flere steder er arbejdstiden allerede betydeligt under 40 timer om ugen, og der er som nævnt intet, der tyder på, at udviklingen på dette område vil gå i stå. Med teknikkens og maskinernes hjælp er den tid måske ikke fjern, da arbejdstiden bliver nedsat til 2-3 dage om ugen.

Men denne arbejdstids forkortelse medfører også problemer. Det er ikke et ubetinget gode at have kort arbejdstid og lang fritid. Ingen kan vel ønske sig tilbage til sine bedsteforældres tid, hvor arbejdstiden mindst var fra solopgang til solnedgang, men der ligger alligevel en god del sandhed i det gamle ord: Lediggang er djævelens hovedpude. Sagt på en anden måde: Skal vi mennesker have mulighed for at leve en harmonisk tilværelse også i fritidssamfundet, da må der skaffes mulighed for, at vi kan udnytte den fritid, vi får, på en god måde.

Ingen kan holde til at gå den ene dag efter den anden uden at foretage sig noget, uden at have fundet en interesse, en hobby, som vedkommende kan beskæftige sig med. Før i tiden kunne man sige, at fritidsforanstaltningerne var en luksus, allerede i dag må vi sige, at de er en nødvendighed.

Overføres dette på højskolen, da må det medføre, at højskolens fremtidige opgave bliver at gøre de elever, der besøger højskolen, bedre egnede til at vende tilbage til det fritidssamfund, som sikkert bliver en realitet i løbet af forholdsvis få år.

Vi andre tog på højskole for at få hjælp til at bevare os selv som mennesker midt i arbejdstiden. Fremtidige elever må tage på højskole for at få hjælp til at bevare sig selv som mennesker midt i den lange fritid.

Det er med fritid som med demokrati, at der kræves meget af de mennesker, der skal leve under det og leve i det. Igen kan man erindre sig sandheden af et gammelt ord: Der skal en bred ryg til at bære gode tider.

Vi har ikke denne brede ryg. Derfor giver fritiden en masse problemer, derfor kniber det med at få demokratiet til at fungere. Det er alt andet lige rent menneskeligt nemmere at leve under et autoritært styre, hvor det enkelte menneskes mening ingen betydning har, end under et demokratisk styre, hvor vi alle skal være med til at forme tilværelsen gennem de beslutninger, vi hver især er med til at træffe. Demokrati og folkestyre er af ny dato målt med historiens målestok. Fritidssamfundet er af endnu nyere dato, idet det endnu er i sin vorden.

Jeg tror, at højskolen vil gå en stor fremtid i møde, om den da kender sin besøgstid. Rent tidsmæssigt vil der være skabt mulighed for, at en langt større del af befolkningen kan søge højskolens kurser. Der må kunne skabes en fleksibilitet med hensyn til kurser af længere varighed, flere måneders kurser og kurser af kortere varighed, uge kurser og week-end kurser, og der må også kunne skabes mulighed for kurser til forskellige alderstrin.

Det bliver ikke kun de unge, der søger højskolen, også de ældre vil komme i stigende grad, og der må tages højde for en sådan udvikling, så man ikke står uforberedt den dag, problemerne for alvor sætter ind med hensyn til tilrettelæggelse af disse kurser.

Når dette er sagt skal tilføjes, at nok er det vigtigt, at man finder kursuserformer, der med hensyn til tid og varighed kan tilfredsstille så mange som muligt, men det er endnu vigtigere, at indholdet i højskoleopholdet bliver af en sådan art og karakter, at det kan hjælpe det enkelte menneske i dets tilværelse.

Det slår ikke til, at højskolen bliver en slags »babysitter«, en »onkel underholder«, som samfundet kan støtte sig til, når det ellers ikke kan få befolkningen underholdt. Underholdning kan ikke undværes, og måske har vor tid været præget af alt for megen tagen sig selv højtidelig, navnlig når det gjaldt debatten om mennesket og menneskets udfoldelse.

Legen, det lette, det levende er ikke at foragte, og moderne pædagogik har da også indset nødvendigheden af at kunne bruge legen i undervisningens tjeneste. Men lige så nødvendigt det er at kunne lege i fritiden, lige så umuligt er det at lege hele fritiden væk. Intet menneske kan holde til en tilværelse, der ikke i sig indebærer muligheder for en videre udvikling.

Højskolen skal gennem sin undervisning, sit fællesskab forsøge på den ene side at trække mennesker bort fra en alt for snæver og kortsigtet merkantil indstilling til tingene. på den anden side drage

mennesker ned fra ideernes himmelflugt til tilværelsens realiteter på godt og ondt.

Vi har alt for længe beruset os i en debat om marxisme contra kapitalisme, om demokrati contra diktatur, om udviklingslandenes problemer contra vore hjemlige problemer. Ofte er det blevet til en flug fra virkeligheden ind i ideernes fagre og fjerne verden.

Vi skal holdes fast i vort ansvar i dagliglivet, i det samfund vi er medlemmer af. Spørgsmålet er ikke, om den ene eller den anden ideologi er den rette. Spørgsmålet er, om vi vil hjælpe hinanden med at få det samfund til at fungere, som vi er medlemmer af.

Det er nødvendigt med kritik, men det er lige så nødvendigt med samarbejde, hvis problemerne skal løses. Har vi ikke alt for længe siddet fast i det negative? Og er det ikke højskolens opgave at prøve på at omsætte det kritiske i noget positivt?

Før i tiden prædikedes der vel nok alt for meget afholdenhed, med det resultat at der kom noget krampagtigt og unaturligt over indholdet. Det gjaldt forholdet til det erotiske, til det folkelige, til det kristne. I dag ved vi, at afholdenhed nemt slår over i sin modsætning, umådeholdenhed. Vi ved også, at frihed uden begrænsning fører til tøjlesløshed.

Højskolens opgave må derfor være at hjælpe mennesket frem til en forståelse for det rette forhold til tingene, som de udfolder sig. Ikke til en ideernes verden, ikke til en tænkt verden, men til den verden, vi skal leve i.

I ideernes verden er marxisme et onde, kapitalisme et onde, velfærd et onde, kristendom et onde. Onder, som det menneske, der er grebet af en eller anden ide, må bekæmpe. I det virkelige liv kædes de forskellige ideer sammen. Marxisme er ikke kun ondt, kapitalisme er ikke kun ondt, velfærd er ikke kun ondt, kristendom er ikke kun ondt. Det er i stedet for udtryk for en mangfoldighed i menneskelivet, som vi ikke skal fjerne.

Det er ikke ensretning, vi skal stræbe imod, men åbenhed. Det er ikke irreligiøsitet, vi skal stræbe imod, men hensyntagen til det religiøse behov, der lever i ethvert menneske.

Den tyske professor Georg Picht skriver i sin bog »Mod til utopi«: »Aldrig er friheden blevet knægtet, menneskeværdigheden skændet og tanker og følelser så kynisk manipuleret, som det er tilfældet i den irreligiøse verden, vi lever i i dag.«

Mennesket er et historisk eksperiment. Det er støv og ånd kædet sammen på skaberens bud. Glemmer vi det, da fornægter vi os selv

som mennesker, glemmer højskolen at oplyse herom, da fornægter den sig selv som »højskole«.

Jeg tror, at højskolens betydning vil blive endnu større i de kommende år, når bare den gør sig klart, at til spørgsmålet: Hvad er da et menneske? også hører et svar.

Hvilke stofområder bør være de centrale i fremtidens højskole?

Af skoleinspektør J. VILLUMSEN, Lem

Ovenstående overskrift er klart tidsmæssigt fremadrettet, og det skulle besvarelsen så også gerne være. Men udgangspunktet bliver nødvendigvis nutiden. Det rejser visse problemer.

De i øjeblikket fremherskende problemer vil vi se som væsentlige, og vi vil derfor uvilkårligt se på mulighederne for deres løsning i den nærmeste fremtid. Derved er sket en indsnævring af spørgsmålet, idet de kommende problemer, som vi endnu ikke kender, derved er blevet holdt udenfor, og herved forøges chancerne for, at vi rammer ved siden af i vor fremtidsmålsætning.

En anden fejlmulighed ligger i, at et øjeblikkeligt problem, som vi nu betragter som stort og væsentligt, kan være løst eller forsvundet om 5 år. Vi kan altså også gøre os skyldige i proportionsforvrængning.

Men da nutiden er det, vi kender og derfor må gå ud fra, er det nødvendigt at søge bag om de øjeblikkelige problemer og se, om der kan findes dybereliggende årsager, som vi kan forsøge at analysere og evt. finde en løsning på. Kun hvis en sådan søgen og analyse lykkes, kan opstillingen af en målsætning være af en rimelig værdi.

I dette vanskelige, men uhyre spændende emne skal jeg nu forsøge mig, idet jeg vil opstille nogle – for mig at se – grundlæggende problemer, hvis løsning vi må finde.

1. Vi har hidtil ment, at vi kunne bruge vor klode, som vi havde lyst. I dag ved vi, at vi forrykker en hårfin balance i naturen gennem brugen af kemiske stoffer i landbrug og industri. Hvordan omstiller vi os til en total ændret opfattelse af vort forhold til vor klode?
2. Menneskets viden og kunnen er vokset utroligt siden 1945. Den tekniske kunnen er tilsyneladende uden grænser. Hvordan menneskeliggør vi dette tekniske apparat?
3. Vort samfund er yderst kompliceret. Enkle, simple løsninger eksisterer ikke mere. Hvilke konsekvenser må dette medføre i de politiske målsætninger?
4. Ordene ødelægges i vor tid – deres indhold forvanskes, udhules, fordrejes; ordene bruges som våben i stedet for som forbindelsesled. – Hvad gør vi?

5. Sidst, men ikke mindst: et livsgrundlag søges! Hvordan bringes kristendommen atter i forbindelse med menneskene, så den bliver livgivende, og ikke som nu, hvor den af for mange opfattes som en negativ, livsfjendsk morallov?

For mig at se kræver disse 5 punkter en så grundlæggende ændring i vort liv, vor tænkning og vor holdning, at det med rimelighed kan sammenlignes med de nyskabelser, der fandt sted i forrige århundrede. Her skete der jo det, at da folkestyret og de folkelige vækkelser omkr. 1850 brød igennem, formåede højskolen i de følgende årtier at være stedet, hvor disse to bevægelser ofte smeltede sammen, så de nye liberal økonomiske ideer ikke fremstod som mål, men midler til at skabe det samfund, hvis livssyn og mål var forankret i en levende, folk vedkommende kristendom. Herved blev ved højskolens hjælp fastlagt en række værdinormer, og en række grundlæggende ord fik et fast begrebsindhold. Alt dette skete naturligt ud fra det dengang værende samfund, hvor bønder og borgere var de nye magtovertagende befolkningsgrupper. Derfor fik det hele selvfølgelig disse kredses og den tids præg.

Højskolens centrale opgave nu og i fremtiden må blive at forsøge at udføre det samme arbejde som dengang, men ud fra vor tids betingelser og livsmuligheder. Mange vil måske føle, at arbejdet er gråt og slidsomt, at de store syner vil mangle – arbejdet skal nu gøres alligevel.

Men mod og dristighed skal der vist ofte til, hvis indholdet i ord og begreber med et politisk/religiøst tilhørsforhold også tages med. Tænk blot på f. eks. disse to: ejendomsretten og ægteskab-familiestruktur! Hvad er tidbestemt og hvad er uforanderligt i sådanne begreber?

VIL – TØR højskolen tage et sådant arbejde fordomsfrit op? uden på forhånd at have vedtaget, at det skal ende med at bevise enten det beståendes rigtighed eller ubrugelighed?

VIL – TØR vi almindelige mennesker risikere, at dette arbejde gøres? med risiko for, at kære, vante forestillinger må falde? Eller gælder Ibsens ord om ikke at tage livsløgnen fra mennesker stadig?

Uanset disse og andre vanskeligheder må højskolens opgaver ligge på disse almenmenneskelige felter. Den må hele tiden:

1. vurdere – revidere,
2. vejlede og forklare,
3. fastholde synet på mennesket som et væsen, der ikke lever af brød alene.

Tanker omkring højskolens fremtid

AF LIT BECH NIELSEN

(tidligere elev på Vestjyllands Højskole)

Det kunne være ønskeligt, at et højskoleophold var akcepteret inden for flere uddannelsesretninger, men det vil sikkert ske, hvis skoleloven bliver lavet om til 12 års obligatorisk undervisningspligt. Allerede nu må højskolen placere sig og lægge undervisningen til rette, så den også virker tiltrækkende på ældre, der ønsker for en tid (helst længere) at komme væk fra dagligdagen – træffe nye mennesker – udveksle erfaringer og muligvis blive bekræftet eller indse nye muligheder i politisk, religiøs eller anden henseende. Spørgsmål, som man til daglig bliver stillet over for på en højskole.

Et ophold af hensigtsmæssig længde må være 5–6 måneder. Indenfor dette tidsrum er der mulighed for at lære hinanden at kende, så der både kommer samarbejde – fagligt udbytte og kammeratskab ud af opholdet. Hvis alle disse overvejelser indgår, vil der sikkert være mange mennesker, der ønsker et sådant ophold og er villige til at rive en periode ud af hverdagen.

Højskolen kan også give enlige med børn en mulighed, dog må det sikkert være børn under skolealderen. Der kan knyttes pædagoger til højskolen, således at disse beskæftiger børnene, medens far/mor er til timer. Pædagogerne kunne muligvis også inddrages i selve undervisningen. At få børn med vil være positivt, da alle, der har været på højskole, kender det miljø, som kun findes et sådant sted, hvor man lever tæt op ad hinanden gennem længere tid. Man lærer tolerance over for anderledes tænkende, og flere bliver mere bevidste over for samfundsproblematikken. Der er endda nogle, der påstår, at de er blevet voksne, hvad det så end indebærer.

Hvis alle disse ting opfyldes, må der være mulighed for nogle til at gå videre med en uddannelse, for andre til at vende tilbage til det tidligere erhverv med et – for en tid – nyt syn og energi til arbejdet.

Der må ikke indføres eksamen på højskolerne, som afslutning på opholdet. Derimod bør der bibeholdes systemet med udtalelser til de elever, der ønsker det. Hvis man indfører en eksamensform, vil det også let føre til optagelseskriterier. Det vil også let gøre det

problematisk med valgfriheden i fagområder, der er vigtig, når der tages hensyn til elevernes forskellige forudsætninger.

Hvis alle disse ting tages i betragtning, har højskolen også en plads i fremtiden. Og endda en endnu større, hvis kommunerne vil »præmiere« ansøgerne med et bestemt beløb, således at ingen bliver sat i den kedelige situation selv at skulle betale hele opholdet.

Højskolen i fremtidssamfundet

Af OVE KARKOV

(tidligere elev på Vestjyllands Højskole)

Jeg mener bestemt, at højskolen har en fremtid, og at den også gerne skulle have det, og den skulle gerne være for alle samfundslag, så der bliver tale om en folkehøjskole. Jeg tror ikke, at et højskoleophold skal være et led i uddannelsen, da det helst skal være helt på frivillig basis, at man kommer til højskolen. Hvis det bliver tvang – direkte eller indirekte – ødelægges højskolen efter min mening. Det samme gælder, hvis et højskoleophold bliver helt gratis. Det bedste er, når eleverne selv skal betale en del af opholdet, så bliver det kun de, der har lyst, der kommer. Hvis der bliver overtal på højskolen af de, der kun er der for at få tiden til at gå, kan det nemt ødelægge opholdet for de positive.

Kostskolen er i sig selv meget væsentlig, da kammeratskabet netop opstår, når elever opholder sig på skolen i fritiden, og kammeratskabet kan for mange være det halve ophold. Lærerstaben kan også få stor indflydelse og betydning ikke mindst i fritiden, her kan de hurtigere lære eleverne at kende, f. eks. ved at lave fælles underholdning, der kan være med til at skabe samarbejde og fællesskab.

Særlig for de helt unge kan det være gavnligt med obligatoriske fag og pligt til at møde til alle timerne. De obligatoriske fag mener jeg skal være dansk og regning, hvor der er en mængde muligheder at vælge imellem. Det er noget, alle får brug for sidenhen.

Jeg mener, en passende længde på et højskoleophold er 5 måneder. På kortere tid kan man ikke nå at lære hinanden at kende og heller ikke nå at komme ordentlig igennem et stof. Længere ophold kan det for de fleste knibe med at få råd til, og det kan være svært at være væk fra arbejdet.

Desuden synes jeg, det er en mægtig god ide med pensionistkursus. Mange ældre, særligt enlige, trænger ofte til at komme ud blandt andre og opleve noget nyt og samtidig få adspredelse i det daglige.

Undervisning

AF JETTE WINDING

(tidligere elev på Vestjyllands Højskole)

Højskolerne landet over er forskellige. De vælger også forskellige stofområder. Nogle emner er valgfrie, andre er obligatoriske. Alle kan ikke være lige motiverede for de obligatoriske fag. Hertil kommer også, at elevforudsætningerne er bredt over et større område, og andre interesser og bevæggrunde kommer ind i billedet. Altså alle fag skal være valgfrie.

Det er svært for en højskole at skulle tilfredsstille alles krav og ønsker, da aldersforskelle og andre ting spiller ind. Mon ikke det ville lette arbejdet noget, hvis lærer og elev kendte lidt til hinanden i forvejen, forstået på den måde, at der skulle foregå en længere proces forud for og efter optagelsen på den pågældende skole.

Alt for mange elever ved ikke, hvad de går ind til, ved ikke om de inden for de valgte fagområder finder lærere, som er i stand til at opfylde deres krav, eller om fagene bare bliver lænestolsfag, som de kender til i forvejen. Eleven har krav på at vide noget om den pågældende lærers baggrund for at undervise i det enkelte fag. – Det nytter jo ikke noget, hvis en elev f. eks. er kommet til en skole for at indhente noget forsømt matematik finder, at læreren ikke lægge $2+2$ sammen, eller hvis den pågældende elev finder, at læreren i orientering kun er sat til at undervise i faget p. gr. a. manglende lærerkræfter.

Det er altså rart i forvejen at vide, hvad undervisningen går ud på, og selvfølgelig må læreren også have noget at vide om elevernes forudsætninger, og hvad de forventer sig, så også han har en lille smule begreb om, hvad det er for en flok, der ankommer. I samråd mellem lærer og elev bør undervisningen foregå, både før og efter optagelsen på en højskole.

Hvilke fagområder en højskole skal dække, er jo op til den enkelte skole. Dog mener jeg, det er relevant, at eleverne skal have mulighed for at vælge dansk, regning og samfundsorientering, da det er almene fag, som mange nok ønsker.

Misforstå ikke denne rammeopsætning. Jeg mener stadig, at hovedtanken med et højskoleophold er at lære nye mennesker at kende, udveksle erfaringer, meninger, have det rart, dels gennem arbejde

med interessefag og dels gennem hyggeligt samvær. Dog er det betydningsfuldt for nogle, der satser på højskoleopholdet som et springbrædt til en videre uddannelse, at vide noget om fagene og lærerne i forvejen.

Heraf ses det også, at elevforudsætningerne er så forskellige, og at det er svært at tilfredsstille alle, men deri kommer kun det gavnlige i et ophold på en højskole – læren om tolerance, hensyntagen til andre, samarbejde. Og gennem samarbejde lærer/elev, diskussioner, kritik, selvkritik må det være muligt at nå det mål, at alle trives.

P. gr. a. såvel læreres som elevs forskellige forudsætninger mener jeg ikke, at et højskoleophold kan være kompetencegivende, ej heller som et led i den almindelige undervisning. Højskolen kan kun give en udtalelse om, hvad man har beskæftiget sig med, i hvor lang tid, inden for hvilke områder, på hvilket niveau og lign.

Jeg holder på den frie, uafhængige højskole, hvor alle frit kan komme, udvikle sig selv, lære noget. En højskole, der ikke skal køres ind under den almene undervisnings faste rammer med afgangsbetragninger, prøver, karakterer og lign.

Et års orlov

AF VINIE VINGÅRD

(tidligere elev på Vestjyllands Højskole)

At leve under frihed og ansvar sammen med mange forskellige slags mennesker og samtidig modtage kundskaber under andre forhold end i folkeskolen, det er vel egentlig højskolens opgave i dag og vil også blive det i fremtiden.

Højskolen modtager nu elever både fra by og land, og det er overvejende unge elever. Mange tager et højskoleophold som led i en uddannelse. Opholdet kan give point, når man søger ind på forskellige uddannelsesinstitutioner, og visse højskoler kører ligefrem med HF-kurser. Pointsystemer og eksamensræs er netop ting, som ikke må præge højskolen. Den mister noget af sin opgave og af sit miljø ved det. Højskolen skal tages som en slags sabbatår, hvor man samtidig kan lære noget og især lære at være tæt på andre mennesker og acceptere dem.

Mange højskolefolk frygter højskolens undergang, når der indføres 12 års undervisningspligt. Den kan da nemlig ikke mere stå som en efteruddannelse, der giver point.

Men efteruddannelse er et forkert mål at sætte for en højskole, så de 12 års skolepligt skulle ikke blive nogen hindring for dens fortsatte eksistens. Eleverne vil uden tvivl blive ældre, man kan ikke forvente, at unge, der har gået i skole i 12 år, fortsætter direkte fra skolen og over på en højskole. Men elever med en vis modenhed og erfaring kan kun gavne højskolen, så her ligger heller ingen fare for dens eksistens.

Problemet for fremtidens højskole er at få fat i sine elever. Når først folk er kommet ud i erhvervslivet eller i gang med en eller anden længere uddannelse, er det ikke altid lige let at få dem revet ud af dagligdagen et halvt års tid for at tage et højskoleophold.

Højskolerne må også tage i betragtning, at fremtidens elever ofte allerede vil have stiftet familie, når de kommer på højskolen. Der må altså arrangeres længere kurser, hvor hele familien kan deltage. Her kan højskolerne øse af den erfaring, som mange allerede har med korte familiekurser i ferierne. I en længere periode ville børnene kunne følge undervisningen på den lokale skole, eller der kan måske arrangeres undervisning på selve højskolen.

Højskolen skal få fat i sine elever gennem oplysning og reklame. Brochurerne kan blandt andet sendes ud til forskellige offentlige ventesale, til arbejdspladser og skoler, således at alle får mulighed for at se dem, uden først at skulle sende bud efter dem.

Er folk blevet motiveret til et højskoleophold, opstår der ofte et økonomisk problem. Dette vil især blive stort for en familie, som må opgive al form for indtægt et halvt års tid. Det er der ikke mange, der har råd til, selv om der kan søges tilskud. Samtidig er det ikke altid lige let at få et halvt års orlov fra sin arbejdsplads.

Dette er problemer, som højskolen ikke direkte kan løse, men den kan pege på dem og komme med forslag til eventuelle løsninger.

Begge problemer kan løses ved, at alle arbejdspladser bliver forpligtet til at yde de ansatte et halvt eller et helt års orlov med løn efter et vist antal års arbejde, og der tænkes på alle slags arbejdspladser, altså både indenfor industri og den offentlige sektor. Det var en opgave, som blandt andet det økonomiske demokrati til sin tid kan tage fat på at løse. Orloven skulle så bruges til at slappe af i og til at dygtiggøre sig på en eller anden måde – og her vil højskolerne kunne komme til at spille en væsentlig rolle.

Barnet i æsken

Af maleren JONNA SEJG

At se ting og omgivelser sammen med et barn, er at se med nye øjne.

At lytte til ord, musik og blæst sammen med et barn er at høre med nye ører.

At le, græde, føle, lege og opleve sammen med et barn, er at få fornyet alle sine sanser.

Jo, vi har *alle* et barn at følges med – i alle døgnets 24 timer.

Det er den lille dreng eller pige, du selv engang var.

Hvad siger du, har du glemt barnet?

Har du ikke snarere låst det forsvarligt ned i »æsken«, der hedder: »har ikke tid« eller: »at forstå tingene«?

Dumme voksne, der tror, du skal forstå alting.

Er du slet ikke klar over, at det, der er noget ved her i livet, er det, der *ikke* kan forstås?

Livet skal fornemmes. At fornemme livet er en vældig udfordring.

Uden udfordring: stilstand og kedsomhed.

Lad barnet i dig være din daglige udfordring!

Demokrati

Af højskolelærer VAGN BINDESEIL

Ligesom arbejde er blevet fremmedgjort, har vælgerens viljesytring i det moderne demokrati samme præg. Demokratiets princip er den tanke, at ikke en regent eller en lille gruppe, men folket som helhed skal bestemme deres egen skæbne og træffe afgørelser i sager af fælles interesse. Ved selv at vælge sine repræsentanter, der i et parlament afgør landets love, antages hver borger at deltage ansvarligt i samfundets anliggender. Ved magtdelingsprincippet skabte man et sindrigt system, der tjente til at opretholde retsvæsenets integritet og uafhængighed og at bevare ligevægten mellem den lovgivende og udøvende magts funktioner. Ideelt set er hver borger i lige grad ansvarlig for og delagtig i afgørelserne.

I virkeligheden var det fremvoksende demokratiske system behæftet med en betydningsfuld modsigelse. Når det virkede i stater med enorme forskelligheder m. h. t. sociale chancer og indtægter, ønskede de privilegerede klasser naturligvis ikke at gå glip af deres privilegier under status quo, hvad de let kunne, hvis det ubemidlede flertals vilje var kommet fuldt til udtryk. For at undgå denne fare blev mange af de besiddelsesløse udelukket fra stemmeret, og først meget langsomt accepterede man det princip, at enhver borger, uden restriktioner og forbehold, havde stemmeret.

I det 19. århundrede så det ud, som om den almindelige stemmeret ville løse alle demokratiets problemer. I 1838 sagde O'Connor, en af chartisternes ledere: »Almindelig valgret ville umiddelbart ændre hele samfundets præg af usikkerhed, tvivl og mistænksomhed til broderkærlighed, gensidig interesse og åbenhed over for alle,« og i 1842 udtalte han: »... 6 måneder efter lovens vedtagelse vil hver mand, kvinde og hvert barn i dette land være velnæret, velklædt og bo godt.« Siden den tid har alle store demokratier indført almindelig stemmeret for mænd, og med undtagelse af Schweiz også for kvinder, men selv i verdens rigeste land blev en tredjedel af befolkningen stadig »henvist til dårlig ernæring, dårligt tøj og slette boligforhold,« for at citere Franklin D. Roosevelt.

Indførelsen af almindelig stemmeret skuffede ikke blot chartisternes forhåbninger, men var en skuffelse for alle dem, der troede, at

almindelig stemmeret ville bidrage til at omdanne medborgerne til ansvarlige, aktive og uafhængige personligheder. Det blev klart, at demokratiets problem i vor tid ikke længere er stemmerettens begrænsning, men den måde, hvorpå stemmeretten udøves.

Hvordan kan folk udtrykke »deres« vilje, hvis de ikke selv har nogen vilje eller overbevisning, hvis de er fremmedgjorte automater, hvis smag, meninger og sympatier manøvreres af de store ensretningsapparater? Under disse omstændigheder bliver den almindelige stemmeret en fetisch. Hvis en regering kan bevise, at alle har ret til at stemme, og at stemmerne optælles på hæderlig vis, er det demokratisk. Hvis alle stemmer, men stemmerne ikke optælles hæderligt, eller hvis den stemmeafgivende er bange for at stemme mod regeringspartiet, er landet udemokratisk. Det er ganske vist sandt, at der er en stor og afgørende forskel mellem frie og dirigerede valg, men selv om vi mærker os denne forskel, bør vi ikke få den grund overse, at selv frie valg ikke nødvendigvis udtrykker »folkets vilje«. Hvis et stærkt opreklameret tandpastamærke benyttes af flertallet på grund af nogle fantastiske påstande i propagandaen derfor, så vil dog intet fornuftigt menneske sige, at folk har »truffet en afgørelse« til gunst for tandpastaen. Det eneste, man kan hævde, er, at propagandaen har været tilstrækkelig effektiv til at få millioner af mennesker til at tro på dens påstande. I et fremmedgjort samfund er den måde, hvorpå folk giver udtryk for deres vilje, ikke meget forskellig fra deres valg ved varekøb. De lytter til reklametrommerne, og kendsgerninger betyder kun lidet i sammenligning med den suggestive støj, der hamrer løs på dem. I de senere år ser vi mere og mere, hvordan de vise råd angående »public relations« dominerer den politiske propaganda. Vant til at få publikum til at købe hvad som helst, der er penge nok til at anskaffe, tænker de i samme vendinger om politiske ideer og politiske ledere. Man bruger fjernsyn til at opreklamere politiske personligheder som til opreklamering af sæbe. Det væsentlige er virkningen i salg eller stemmer og ikke det rationelle eller nyttige i det, der tilbydes. Denne omstændighed omtales med bemærkelsesværdig åbenhed i de sidste udtalelser om det republikanske partis fremtid. Disse går ud på, at da man ikke tør forvente, at flertallet af stemmeafgivende vil gå ind for det republikanske parti, må man finde en personlighed, der gerne vil repræsentere partiet, – så vil *han* få stemmerne. I princippet er dette det samme, som når en berømt sportsmand eller skuespiller lægger navn til en cigaretannonce.

I virkeligheden fungerer det politiske maskineri i et demokratisk samfund ikke væsentligt anderledes end varemarkedet. De politiske partier er ikke alt for ulig de store forretningsforetagender, og de professionelle politikere prøver at sælge deres varer til offentligheden. Deres metode ligner stadig mere en intensiv reklamekampagne. En særlig klar formulering af denne proces gives af en skarp iagttagelse af den politiske og økonomiske arena: J. A. Schumpeter. Han indleder med en formulering af det 18. århundredes klassiske, demokratiske begreb: »Den demokratiske metode er den organisation til opnåelse af politiske afgørelser, der virkeliggør det fælles bedste ved at få folket selv til at træffe beslutninger gennem et udvalg af enkeltpersoner, der mødes for at gennemføre folkets vilje.« Schumpeter analyserer derpå nutidsmenneskets holdning over for problemet offentlig velfærd og når til et resultat, ikke meget forskelligt fra det ovenfor skitserede: »Bevæger vi os imidlertid endnu et stykke bort fra familiens og kontorets private interesser til de nationale og internationale sfærer, der savner direkte og umiskendelig sammenhæng med de private interesser, vil den individuelle viljesytring, sagkundskab og følgeslutning snart ophøre at opfylde den klassiske teoris krav. Hvad der forekommer mig mest slående og synes at være det centrale problem, er det faktum, at man totalt mangler sans for realiteter. Normalt behandles de store politiske spørgsmål inden for gennemsnitsborgerens sjælelige økonomi på linje med de fritidsinteresser, der ikke har nået rang af hobbyer, og sammen med uforpligtende konversation. Disse ting forekommer så fjerne; de ligner ikke et forretningsanliggende; den færemættede atmosfære udlades måske slet ikke, og sker det, viser det sig måske ikke at være så forfærdelig alvorligt; man har følelsen af at færdes i en fiktiv verden.

Denne reducerede virkelighedssans forklarer ikke blot en nedsat ansvarsfølelse, men også at aktive viljesytringer savnes. Man har selvfølgelig sine fraser, sine ønsker og dagdrømme og klagemål; fremfor alt har man sine sympatier og antipatier. Men i regelen strækker de sig ikke til det, vi kalder en vilje, – den psykologiske pendant til en målbevidst og ansvarlig handling. Faktisk er der for den private borger, der spekulerer over nationale anliggender, intet rum for en sådan vilje og ingen opgave at træne den på. Han er medlem af en komité, der ikke kan fungere, en komité, bestående af hele nationen, og det er derfor, han ofrer mindre koncentration på at mestre et politisk problem, end han ofrer på et bridgeparti.

Den nedsatte ansvarsfølelse og manglende viljestyrke forklarer på sin side gennemsnitsborgerens uvidenhed og manglende dømmekraft i lokale og udenrigspolitiske anliggender, hvilket i hvert fald er mere chokerende, når det gælder folk med uddannelse og karrierefolk på upolitiske felter, end når det drejer sig om folk i mere beskedne stillinger uden uddannelse. Oplysningsmateriale er mangfoldigt og lettilgængeligt. Men det synes ikke at gøre nogen forskel, hvad man heller ikke bør undre sig over. Man behøver kun at sammenligne en jurists holdning over for sin retssag og samme mands holdning over for de meddelelser om politiske forhold, der foreligger i hans avis for at forstå, hvad der er i vejen. I det ene tilfælde har juristen kvalificeret sig til at vurdere afsløringerne af sagens enkeltheder gennem års målbevidst arbejde udført under den stærkt stimulerende interesse, der ligger i hans faglige kompetence; og efter en ikke mindre stærk tilskyndelse anvender han så sine kundskaber, sit intellekt og sin vilje på retssagens indhold. I det andet tilfælde har han ikke gjort sig den ulejlighed at kvalificere sig. Han gider ikke fordøje oplysningen og underkaste den de kritiske regler, han så udmærket forstår at anvende; og han bliver utålmodig over en lang eller indviklet bevisførelse. Alt dette går ud på at vise, at uden det initiativ, der udspringer af umiddelbar ansvarsfølelse, vil uvidenheden bestå til trods for bunker af oplysning, den være aldrig så fuldkommen og korrekt. Den består også til trods for fortjenstfulde anstrengelser, der foretages for udover tilbudet af oplysningsmateriale at undervise i brugen deraf ved hjælp af foredrag, klasseundervisning, diskussionsgrupper. Resultatet er ikke lig nul. Men det er ringe. Folk kan ikke bæres op ad stigen.

Således synker gennemsnitsborgeren ned på et lavere trin af åndelig aktivitet, så snart han betræder politisk område. Han argumenterer og analyserer på en måde, han straks ville erkende var infantil, hvor det gjaldt hans virkelige interessesfære. Han bliver igen primitiv.«

Højskolen og lediggangen

Af H. BOYE JENSEN

Lediggang skal som bekendt være roden til alt ondt, og noget er der vel også om det, eftersom man ved at tænke sig om let får øje på en række slemme ting, som på en eller anden måde hænger sammen med manglen på egentlig beskæftigelse. Det er jo en åbenbar sag, at arbejdsløshed har noget psykisk nedbrydende ved sig, som bl. a. Leck Fischer har påvist. Og man kommer ikke uden om, at lediggang tit og ofte har været en medvirkende årsag til allehånde former for hærværk mod mangt og meget, ja, at den til og med ikke sjældent har ført mennesker ud i egentlig kriminalitet. Og hvem kender ikke til den mærkelige ferietræthed, der kan gribe et menneske og få ham til at føle sig graven foruroligende nær: Øjnene synes at trænge til smøring – hyppige anfald af hovedpine overfalder en, og mavebesværligheder melder sig osv. Men ikke nok hermed. Nej, ferien kan virke uhyre belastende på nervesystemet – det siges, at nerve-læger har mest at lave i feriemånederne – og den virker opløsende på bånd mellem mennesker, bånd, som ellers har forekommet stærke og elastiske uden for ferien. Følg f. eks. et tysk ægtepar med børn. Der ses på butikker i Ringkøbing. Forrest går moderen med den lille Hildegard på armen, pigen græder og vil bæres – vil ned og se på legetøj – så op igen. De to lidt større børn er sure på hinanden, fordi den enes ballon sagde bang, mens den andens stadig er hel. Faderen fører en stille, men meget indædt kamp for at holde den voksende irritation og vrede mod moderen og den skrigende unge stængt inde. Så går da disse pæne og renvaskede germanere på denne smukke sommerdag i den idylliske ferieby Ringkøbing og udspyr fine stråler af had imod hinanden. Sandelig, der skal tilbringes lange tider på deres velordnede arbejdsplads – kontoret og hjemmet – og ægteparret skal favnes eftertrykkeligen adskillige gange derhjemme i dobbeltsengen i Hamburg eller Köln, eller hvor den nu monne være anbragt, før feriens grimme sår heles. – I lige måde er der folk, der mener, at den rette gudstro kan garantere et stabilt ægteskab. Jeg kender et langt bedre middel: Lad det unge par, der tænker på at gifte sig, tage en fjortendages tur på stop ud i det blå. Er de da venner, når de kommer tilbage, kan de roligt gifte sig, så passer de

virkelig til hinanden, og der skal mange genvordigheder til, før de går fra hinanden. – Men lad os understrege: turen på tommelfinger ud i det blå vil være en meget alvorlig belastning for de fleste venskaber og relationer, der synes stærke i faste rammer og i dagligdagens og i arbejdets belysning. – Jo, det er ganske vist: lediggang er roden til *meget* ondt.

På den anden side ville et ordsprog, der udtrykte den modsatte tanke, altså: lediggang er roden til alt godt – være lige så sandhedsdækkende, ja måske endda være fuldt så meget i overensstemmelse med virkeligheden, som det oprindelige ordsprog. – Således har den påstand ofte været fremsat, at de fleste opfindelser er kommet til verden med opfinderen stående på ryggen. Der skal nok være en del om snakken. Videre synes det åbenbart, at menneskesindet stagnerer, skrumper ind i fortravletheden, men folder sig ud, blomstrer, i lediggangen. I min drengetids og ungdomstids landsby synes alt det inspiierende og skabende forunderligt at være nært forbundet med lediggang. Mors vandring med mig ved hånden tværs over marker, langs diger og hegn ud til havet og tilbage – – ubegrænset tid. Eller når »Pariserskrædderen« kom for at få byttet so, og han så i køkkenet over en kop kaffe (han skulle ikke have sukker i, når han fik honning på brødet! Jeg kunne godt bruge begge dele) fortalte om Kejser Wilhelm og Kielerkanalen og Verdenskrigen til langt ind i fodertiden. Eller når man smøg skolens åg af sig og i stedet kørte til havet i diset sol og lod drømmene få næring af fiskekutternes dunk-dunk. – – Hvor meget mindre menneske ville man ikke have været uden disse og andre livsalige lediggangens timer?

Mon nogen stærkere har stillet modsætningen op mellem foretagsheden og lediggangen, end Pontoppidan har gjort det i beretningen om de to brødre på Mors. Om den ældste, den foretagsomme og målrettede, hedder det: »(Han) blev en sund og rødmosset ung junker, ret hvad man kalder en kernekarl, der giftede sig med en køn pige, satte et kuld raske børn i verden, drev ejendommen op til at blive en mønstergård og i det hele gjorde sin skyldighed som velvoksent mandfolk.« Mere siges der ikke om ham – dette smukke, uinteressante medlem af det store tavse flertal. Om den anden brøder, ham, der blev slået til krøbling som dreng og derved tvunget til et liv i lediggang på en bære, siges der: »Jeg har selv set ham. Han var vel dengang en atten-nitten år, og jeg har aldrig kunnet glemme det forklarede udtryk i hans ansigt. Det var, som stod der en lysglans om hans hele hjælpeløse skikkelse. Til erstatning for den

førlighed, der var blevet ham berøvet, havde han fået hin sjette sans, der skænker sjælen dens dybeste nydelse (— —) et menneske, i hvis blik uendeligheden afspejlede sig i al sin klarhed, dybde og ro.«

Som vi ser, kan lediggang være roden til både godt og ondt. Og om alt i verden fortsætter ad samme baner som hidtil, vil lediggangen i stadig stigende grad blive menneskers livsvilkår, og i samme grad vil det være af betydning, om det bliver de positive eller de negative virkninger af lediggangen, der bliver de dominerende.

For mig at se har den bedste del af højskolen alle dage været en lediggangens skole. Men lad os skynde os at tilføje – ikke den lediggang, som består i sløv uvirksomhed og dorskhed, men den lediggang som består i en beskæftigen sig med de sager »som ikke anerkendes i den herskende klasses formularbøger« (Robert Louis Stevenson).

I den gamle højskoles tid brugte man en mængde tid på tilsyneladende »unyttige« materier, såsom romanlæsning – fællessang – historie osv. Og dog var det i og for sig ikke emnerne, der afgjorde, om højskolen var en lediggangens skole, men snarere den i praksis manglende klare målsætning, der var nødvendig, for at livet på skolen kunne foregå i ro og mag. Netop ro og mag er hoveddørd i højskolen, og så snart fremmede elementer trænger ind i højskolen, er det da også altid »Ro og mag«en, der bliver anfægtet. I de forskellige former for mere eller mindre udprægede faghøjskoler, jeg har været ude for, har det faglige islæt altid i ikke ringe grad medført en vis stemning af fortravlethed og angst, der smittede af på og ødelagde højskoleklimaet.

Den højskole, der især bør kaldes på i et fritidssamfund, må i dag og i morgen være en lediggangens højskole. En højskole, hvor tempoet ikke bestemmes af udefra kommende krav af forskellig art, men hvor den enkelte elev ud fra personlig og lystbetonet interesse kan tage på vandring i tankens, i kunstens, i materiens verden. Højskolen bør være noget totalt forskelligt fra mangt og meget af det i den moderne verden, der får mennesker til at skrumpes ind, først og fremmest det hæsblæsende jag. Højskolen bør altså på en vis måde være en oase i ørkenen. Den bør være et sted, hvor man slet og ret kan være sig selv uden at støde på allehånde barrierer af disciplinær, pædagogisk, politisk eller moralsk art. Den bør være en oase, hvor den fortravlede kan få lejlighed og mod til at løfte hovedet og se sig om og tænke sig om.

Højskolen bør nok ikke satse for hårdt på at ændre samfundet (så ville skolen vel bare blive fortravlet på den opgave!) men i stedet prøve inden for skolens rammer at lave et minisamfund, præget af positiv lediggang.

En sådan skole vil for det første give sine elever fra det fortravlede samfund et hårdt tiltrængt pusterum, der i bedste fald kan tæres på i lange tider. For det andet må et ophold på en sådan skole vel betyde et kraftigt værn til senere brug over for den voksende brutalisering af menneskelivet, som kommer til udtryk mand og mand imellem – i underholdningsindustrien – og på sportspladserne. Og endelig må vi tro, at en forandring af samfundet til det bedre – først og fremmest vil blive en sag for folk, der har set sig for og tænkt sig om og virkelig selv har oplevet et alternativt samfund, altså et samfund, hvor lediggang, mangfoldighed og tolerance sættes højt – mens konformitet, karrierejag og brutalitet fordømmes.

Vestjyllands Højskoles historie

AF CHRISTEN CHRISTENSEN

Fra flere sider er der gennem de sidste år rettet opfordringer til mig om at give en udførlig redegørelse for Vestjyllands Højskoles historie. I den første årbog, der udkom for fire år siden, findes et kort historisk rids. Dette skal jeg gerne uddybe med en mere udførlig omtale.

Hvornår tanken om en højskole i Vestjylland første gang har strejft mig, er det umuligt at tidsfæste. Blot ved jeg, at det skete med mellemrum i flere år, inden den første gang blev bragt frem for en større kreds.

Den første offentlige præsentation kan derimod nøjagtigt tidsfæstes. Det skete i to kronikker, der bragtes i Ringkøbing Amts Dagblad den 16. og 17. oktober 1958. I den følgende tid blev disse kroniker gengivet i sin helhed og i uddrag i en række andre blade, så en ganske stor kreds af mennesker blev bekendt med tankerne i løbet af efteråret 1958. Dette gav naturligvis anledning til debat og kommentarer fra mange sider, hvilket også var formålet. Skeptikere antydede, at det aldrig ville kunne lade sig gennemføre. Med tidligere højskoleforsøg i Vestjylland i erindringen anførtes det, at mennesker fra andre egne af landet ikke ville tage til Vestjylland på højskole. Og når vestjyderne selv ville på højskole, skulle de naturligvis besøge andre egne af landet.

Dog udgjorde skeptikerne et klart mindretal, forbavsende mange var positivt indstillede og opfordrede til at arbejde videre med planerne. Vestjyllands udviklingsråd var dannet, og det medførte, at mange begyndte at tro på, at den hidtidige vandring fra vest mod øst måske kunne afbødes, så der også kom en vandring fra øst mod vest.

Et åbent spørgsmål i de første år var skolens placering. Fra Fjaltring kendte vi Vesterhavets storslåethed, men også dets barskhed. Derfor var vi enige om, at placeringen måtte ske lidt længere inde i landet, så kommende elever ikke skulle blive afskrækket af den første vestenstorm. Inden længe havde vi samlet os om to muligheder. Den ene var Inderfjorden ved Struer, og den anden var Ringkøbing Fjord.

Afgørelsen på dette spørgsmål kom så at sige af sig selv. Forstander Kr. Lomborg Nielsen, Lomborg ungdomsskole, som jeg havde drøftet planerne med, formidlede kontakt med sin svoger, sognerådsformand Jens Kirk, Velling. Et møde kom i stand i Velling i december 1960, og siden blev der ikke behov for yderligere spekulationer over placeringen.

Enhver, der kender Jens Kirk, ved, at hans interesse for det folkelige arbejde i mange forskellige afskygninger er varm og ægte. Man ved også, at når han først er gået ind for en sag, arbejder han støt og sejgt frem mod dens løsning, uanset om der dukker nogle forhindringer op undervejs. En bedre forbundsfælle og arbejdskraft kunne næppe findes, når det gjaldt om at føre sagen til udførelse.

Der forelå på dette tidspunkt planer og tegninger til en udbygning af Vesttarp skole, så den kunne klare hele kommunens skolebehov fremover. Sammen med det øvrige sogneråd stillede Jens Kirk disse planer i bero for en tid, medens det rent praktisk blev undersøgt, om der var muligheder for at overtage denne skole og udbygge den til højskole.

Med dette som baggrund sendte jeg den 7. januar 1961 en udførlig beskrivelse af planerne ud til 30 mennesker i Vestjylland. Vi bad om at høre deres uforbeholdne meninger om sagen. Næsten alle de adspurgte besvarede brevet med udførlige tilkendegivelser af deres meninger, og langt den overvejende del af besvarelserne rummede positive opfordringer til at gå videre med sagen.

Den 21. april 1961 blev de samme mennesker indbudt til et møde på højskolehotellet i Ringkøbing til en nærmere drøftelse. Alle havde på dette tidspunkt haft god tid til en grundig overvejelse. Det konkrete resultat af dette møde blev, at der nedsattes et arbejdsudvalg bestående af sognerådsformand Jens Kirk, Velling, amtsfuldmægtig J. Maag Busch, Rindum, gdr. Niels Tylvad, Hanning, førstelærer Carlo Arvin, Idom, gdr. Folke Nielsen, Bøvling, og undertegnede til at starte med de konkrete opgaver.

Allerede den 27. april holdtes det første udvalgs møde i Fjaltring Friskole. Her bestemtes det, at man snarest muligt skulle informere undervisningsministeriet om planerne og høre reaktionerne herfra. Den 5. maj havde Jens Kirk, Maag Busch og undertegnede et møde i undervisningsministeriet med daværende kontorchef V. F. Hammer og kontorchef fru Thorkil Hansen. Vi blev mødt med stor velvilje og fik tilsagn om, at man fra ministeriets side ville være positivt indstillet, såfremt den nødvendige egenkapital og øvrige formali-

teter kunne bringes i orden. Vi anslog, at det forberedende arbejde ville vare ca. 2 år og fik det svar, at såfremt vi kunne overholde denne tidsfrist, ville man fra ministeriets side have den fornødne tid til at indarbejde planerne i ministeriets budget. Det var derfor med forventning om, at byggeriet skulle startes i 1963, at vi rejste hjem efter dette første møde. Senere lærte vi, at velvilje fra ministeriets embedsmænd ikke altid slog til.

Indtil dette tidspunkt var det en ret snæver kreds, der direkte var inde i billedet, og ved et møde hos Jens Kirk, Velling, den 2. juni 1961 bestemtes det, at man i første omgang ville indsamle underskrifter fra mennesker i hele Vestjylland, der ville anbefale planen. Indsamling af tilsagn om økonomisk støtte til skolen skulle henlægges til efterårsmånederne samme år. Det gik lettere end ventet at opbygge en repræsentativ kreds af anbefalere fra hele Vestjylland, og mange af disse mennesker var villige til på et senere tidspunkt at fungere som skolens tillidsmænd i byer og sogne i forbindelse med fremskaffelse af egenkapital til skolen.

På et møde hos Busch i Rindum den 21. juni 1961 blev det bestemt, at tiden nu var inde til at give pressen en orientering om det foreløbige resultat. Det havde ikke manglet på henvendelser fra pressens side, men vi havde indtil dette tidspunkt kun givet sparsomme oplysninger videre, da vi mente, at en større presseomtale først havde værdi, når der var et konkret behov for at få videre kredse i tale.

I september og oktober 1961 gik tillidsmændene i gang med at indsamle tilsagn om bidrag i form af kontant støtte. Det var en spændende fase. Indtil da havde det kun drejet sig om at sætte sit navn under uden økonomiske konsekvenser. Nu måtte det vise sig, om den interesse, vi hidtil havde mærket, også kunne få konkret udtryk. Det fik den. I løbet af et par måneder forelå tilsagn om en egenkapital på ca. 250.000 kr., og det var mere, end vi havde voget at håbe på i første omgang.

Dette betød en formulering af arbejdsudvalgets næste opgave: At lægge op til dannelsen af en selvejende institution. Den 4. december 1961 kunne der holdes stiftende generalforsamling i Ringkøbing. Her var mødt omkring hundrede mennesker. På denne generalforsamling blev den selvejende institution stiftet og dens vedtægter godkendt, og en bestyrelse for institutionen blev valgt.

Skolens første bestyrelse kom til at bestå af: gdr. Jens Kirk, Velling, amtsfuldmægtig J. Maag Busch, Rindum, gdr. Folke Nielsen, Bøvling, gdr. Niels Tylvad, Hanning, Ingrid Thue Nielsen,

Ringkøbing, pastor Sejr Fink, Rindum, og Margot Lisby, Fjaltring. Af disse har endnu de seks førstnævnte sæde i bestyrelsen.

Ved det konstituerende bestyrelsesmøde i Fjaltring Friskole den 21. december 1961 valgtes Jens Kirk som formand og Sejr Fink som næstformand, medens undertegnede skulle fungere som kasserer og sekretær. På samme møde bestemtes det at antage Preben Hempel, Lemvig, som skolens arkitekt.

Dette meddeltes arkitekten, og den 28. december aflagde han besøg i Fjaltring Friskole for at høre nærmere om byggeriet og hvilke behov, der skulle dækkes ind. Den 30. december besøgte Hempel, Jens Kirk og undertegnede Vesttarp skole for at se nærmere på de bestående bygninger. På bestyrelsesmøde i Velling den 11. januar 1962 fremlagde Hempel en skitse for nødvendige om- og tilbygninger. Allerede i første omgang havde han udarbejdet et forslag, som tilsyneladende kunne akcepteres af alle, og som stort set er det projekt, der senere er virkeliggjort.

Efter den stiftende generalforsamling indsendtes vedtægter og andre nødvendige formaliteter til undervisningsministeriets godkendelse. Herfra modtog man svar den 1. maj 1962, hvori det oplystes, at oprettelse af den selvejende institution og dennes vedtægter kunne godkendes med undertegnede som forstander.

Indtil da havde tingene udviklet sig hurtigt og præcist, og fulde af optimisme pressede vi på for at få undervisningsministeriets tilsagn omsat i realiteter, så byggeriet kunne startes i løbet af et års tid. I denne forbindelse skal det tilføjes, at det ikke på nogen måde skyldtes manglende velvilje hos de efterhånden mange embedsmænd, vi har været i kontakt med i undervisningsministeriet, at det ikke helt gik efter planen med hensyn til hurtighed. Årsagen må nok snarere tilskrives den økonomiske zig-zag politik, der medførte beskæringer her og der, bl. a. også på noget så »unyttigt« som højskolebyggeri.

De følgende år er der ikke store ting at berette om, ud over at vi som regel hjemsøgte undervisningsministeriet et par gange eller tre om året. Altid blev vi mødt med megen velvilje, men når vi bad om realiteter, blev det til afværgende hovedrysten.

Først efter et besøg i ministeriet den 11. oktober 1966 kunne vi rejse hjem med noget konkret »i lommen«. Det konkrete bestod i, at det endelige skøde til overtagelse af Vesttarp skole nu kunne udformes, og statslån til overtagelsen udbetales, når skødet var i orden. Tilladelse til detailprojektering af ombygningen fulgte

ligeledes med samt løfte om igangsætningstilladelse af dette arbejde i overskuelig fremtid. Endelig meddeltes det os, at statsarkitekten havde godkendt hoveddispositionen for nybyggeriet, så vi også kunne vente tilladelse til detailprojektering af dette inden længe. Såfremt nye forhindringer ikke kom ind i billedet, forventede man i ministeriet, at igangsætningstilladelse til nybyggeriet ville foreligge i oktober 1967.

Disse terminer kom tilnærmelsesvis til at holde. Igangsætnings-tilladelsen til ombygning af den eksisterende bygning forelå i skrivelse fra ministeriet den 26. maj 1967. Arbejdet blev straks igangsat, da skoleferien begyndte i juni samme år. Sagerne var koordineret, så den nye børneskole i Velling var færdig til brug efter sommerferien. Samtidig med denne tilladelse meddelte ministeriet, at detailprojektering på nybyggeriet kunne igangsættes, og medens ombygningen skred frem, væltede et hav af tegninger og beskrivelser ud fra Hempels tegnestue i Lemvig. Papirarbejdet i forbindelse med en sådan sag er mere omfattende, end de fleste forestiller sig.

Endelig den 28. oktober 1967 afleverede Hempel og undertegnede flere kilogram tegninger og beskrivelser, dels i ministeriet og dels hos statsarkitekten, og den følgende dag afholdtes licitation over nybyggeriet i Velling forsamlingshus. Uden at vi var skyld i det, blev tidspunktet for licitationen heldig set fra skolens synspunkt. Omkring 80 firmaer afgav tilbud på de forskellige entrepriser. Denne store interesse bevirkede, at arbejdet blev udbudt til fordelagtige priser, også efter den tids prisniveau.

Alligevel medførte den lange ventetid en del problemer i forbindelse med egenkapitalen. Hele projektet lød fra begyndelsen på ca. 1,8 mill. kroner. Den nødvendige egenkapital ville her udgøre ca. 300.000 kr., og dette beløb var stort set sikret fra starten. Da vi nu stod med licitationsresultaterne, viste det sig, at prisudviklingen og nye krav fra bygningsmyndighederne havde fået beløbet til at vokse til ca. 3,0 mill. kroner. Den nødvendige egenkapital ville herefter udgøre 500.000 kr. Det ville ikke være spændende igen at skulle besøge de mennesker, som allerede for år tilbage havde ofret betydelige beløb, for at høre om de atter ville være med. En del gjorde det dog frivilligt, og takket være Jens Kirks indsats kom der pæne beløb fra både Velling og Ringkøbing kommuner endnu engang. Det lykkedes således at få egenkapitalen hævet et stykke i den ønskede retning, og driften af skolen har på nuværende tidspunkt yderligere styrket skolens økonomi, så den nu må siges at være forsvarlig.

På grundlag af ministeriets løfter havde vi meddelt håndværkerne, at nybyggeriet skulle påbegyndes 2. januar 1968. Ifølge arbejdsplanen skulle det være afsluttet 1. april 1969. Dagene gik i efteråret 1967, og vor nervøsitet voksede, da det stadig ikke lykkedes at få det nødvendige papir med den endelige tilladelse frem fra ministeriet. Uafslædt blev der forlangt yderligere oplysninger af forskellig art. Licitationsresultatet kunne væltes, hvis vi ikke kunne overholde de lovede datoer. Det følte derfor som en umådelig lettelse, da vi endelig den 23. december 1967 modtog det længselsfuldt ventede stykke papir. I hast blev håndværkerne sammenkaldt til møde den 24. december, hvor vi kunne meddele dem, at arbejdet kunne igangsættes som planlagt.

Den 28. december flyttede vi fra Fjaltring til Velling for at administrere byggeriet i hele perioden. Det var en bitterlig kold dag, som vi ikke glemmer så snart. Det viste sig, at fyret havde svigtet i det sidste døgnstid, så både flyttemænd og vi andre var nærmest blå af kulde. Først i løbet af et døgnstid lykkedes det at få temperaturen hævet til anstændige højder.

Den 2. januar 1968 gik man i gang med jordarbejdet. Mange store træer måtte fældes i første omgang. Det skar lidt i hjertet, når man ved, hvor lang tid det tager i Vestjylland at få træer op i denne højde, men der var ingen vej uden om. Heldigvis kunne en mindre gruppe bevares, så der ikke blev nøgen omkring skolen.

Byggeperioden forløb stort set planmæssigt. Hurtigt opdagede vi, at vi havde en meget dygtig arkitekt, der med både præcision og fagkundskab gik grundigt til værks på de ugentlige byggemøder i hele perioden. Han sørgede punktlig for, at byggeplanen overholdtes og forsikrede, at færdiggørelsen ville blive næsten på dato. En overgang var vi ved at tvivle. Mennesker, der besøgte os i januar-februar 1969, rystede på hovedet, når de hørte, at vi havde taget de første kursus ind i midten af april måned. »Det bliver først færdig til jul,« trøstede en os. Men Hempel stod fast på sine forsikringer, og de viste sig at holde stik.

Lørdag den 12. april 1969 rykkede en flok unge mennesker fra Silkeborg ungdomsskole ind til et week-end kursus på stedet, og mandag den 14. april rykkede det første hold pensionister ind til skolens første 2-ugers kursus.

Hvad de har tænkt ved ankomsten, ved jeg ikke. Lokalerne var i det store og hele færdige, men alligevel smuttede forsinkede håndværkere rundt i krogene for at klare de sidste småting. Udendørs

var det ikke godt at komme. En af de første dage fulgte kursisterne med stor interesse to kranvognes store besvær med at få Torvald Westergårds skulptur »Menneskets Moder« anbragt i den bløde grund. Hvordan tingene udviklede sig huskes knapt. Der var kun Bodil og jeg til at undervise dette første hold. Resultatet blev, at vi næppe nogensinde glemmer denne første flok. De har sandsynligvis heller ikke glemt, at de var »pionerer«. Adskillige af dem har været her igen flere gange siden.

Da dette hold rejste, havde vi nogle få dage til den endelige indvielse, der skulle finde sted 1. maj 1969. Indvielsen og det efterfølgende åbningsmøde er udførligt omtalt i skolens årbog nr. 1, og det skal derfor ikke gentages her. Det samme gælder ligeledes det følgende, som er sket på skolen, idet disse ting findes omtalt i skolens årbøger nr. 2, 3 og 4.

I de 15 år, der er gået, siden planerne første gang kom frem, er der sket meget, både i samfundet som helhed og inden for højskolen. Der har været tale om en omstillingsproces af stort format, og den er ikke til ende endnu. Højskolen har næppe fundet sine egne ben under de ændrede vilkår. Forhåbentlig må den finde dem engang inden for længe. Der er næppe tvivl om, at der fremover vil være et stort behov for højskolerne, hvis de kender deres besøgstid.

Året, der gik

AF CHRISTEN CHRISTENSEN

Et år forekommer på sin vis både kort og langt. Det selvmodsigende mærkes i dette, at man atter skal forsøge i korthed at resumere, hvad der er sket på skolen i dette års tid. Det føles, som var det i går, det skete sidst. Det lange mærkes i dette, at året har rummet et hav af forskellige oplevelser i mødet med talrige mennesker. Når man kikker kalenderen igennem, er det ofte svært at fatte, at det hele er sket bare i løbet af et enkelt år. Ud fra denne synsvinkel bliver man klar over, at disse få sider kun kan komme til at rumme en lille smule af overfladen. Dybdeboring i de enkelte ting er der ingen mulighed for at foretage i denne sammenhæng.

Vinterskolen gik sin rolige gang, og der blev arbejdet med nogenlunde samme fagområder som tidligere år. Før jul gennemførtes en emneuge, hvor børneinstitutioner, skoler, kommunale og amtskommunale instanser blev besøgt. Der fremkom en omfangsrig rapport indeholdende ugens indtryk. Efter jul var der ingen større interesse for emneuge, flertallet ønskede i stedet at arbejde ud fra den daglige timeplan i så stor udstrækning som muligt.

Et par afvigelser fra dagligdagen kan nævnes. Før jul kørte vi en tur sydpå og besøgte Noldemuseet og Gottorp slot i Sydslesvig. Efter jul besøgte ca. halvdelen af eleverne sammen med flere lærere et par dage højskolen i Rendsborg. Her fik vi et lille indtryk af, hvordan en tysk højskole arbejder. Det var et spændende møde, men de største problemer bestod i sprogvanskelighederne for de fleste. Yderligere to dage blev anvendt på en tur til Københavnsområdet, hvor bl. a. folketinget besøgte.

Udadvendt mødevirksomhed havde vi ikke meget af. Før jul havde vi to offentlige møder. På det første havde vi besøg af højskoleforstander Johs. Engberg, Båring, der talte om højskole-spørgsmål. På det andet møde var det tidligere minister K. Helweg-Petersen, der berørte nogle af de store verdensproblemer. Begge emner turde være relevante, men ingen af møderne havde tilslutning udefra af mere end nogle ganske enkelte. Vi mente derfor at måtte konstatere, at der ikke var noget større behov for denne form i øjeblikket. Måske vil behovet senere vende tilbage med øget styrke, hvis vi fortsat ønsker at opretholde vor identitet som danske.

Siden april er det de korte kurser, der har domineret billedet. Helt konkret har sommerkalenderen set således ud:

- 23/4 – 5/5: Pensionistkursus.
- 7/5 – 19/5: Kursus for samrådet fra Århus.
- 21/5 – 2/6: Pensionistkursus.
- 11/6 – 23/6: Pensionistkursus.
- 25/6 – 7/7: Dansk Blindesamfund.
- 23/7 – 4/8: Familiekursus.
- 6/8 – 18/8: Pensionistkursus.
- 20/8 – 1/9: Kursus for samrådet fra Århus.
- 3/9 – 15/9: Pensionistkursus.
- 17/9 – 29/9: Pensionistkursus.
- 1/10 – 13/10: Dansk Blindesamfunds mobilitykursus og sideløbende hermed et mindre pensionistkursus.
- 15/10 – 27/10: Dansk Blindesamfunds mobilitykursus.
- 29/10 – 10/11: Pensionistkursus.
- 12/11 – 24/11: Pensionistkursus.

Atter i år har vi mødt mange kendte ansigter fra tidligere år på sommerens kursus. Det har naturligvis glædet os, at man har befundet sig så godt på stedet, at man har lyst til at vende tilbage. Lige så glade har vi været for at stifte bekendtskab med alle de nye mennesker, som har fundet vej hertil i det forløbne år.

En beskrivelse af de korte kurser er en umulighed. Selv om rammerne for de enkelte kurser er nogenlunde de samme, får hvert kursus sin egen udformning. Det sker i kraft af, at det er forskellige mennesker, der mødes, og mennesker er heldigvis forskellige.

Skal der nævnes enkelte ting, vil det være naturligt at fremdrage de indslag i kursisternes hverdag, som forskellige udefra har hjulpet os med. Når tidligere kursister ankommer, er et af de første spørgsmål ofte, kommer Ragna Tang med sine folkedansere også denne gang. Og det har hun troligt gjort på hvert hold sommeren igennem. Mange vil ligeledes mindes Helge Drewsens lysbilleder og beretninger fra Island og Tage Albertsens økonomiske og humoristiske indslag.

Ud over de nævnte godkendte kurser har vi som sædvanlig haft en række forskellige week-end og andre kurser, når der har været

plads og mulighed for det. Også her har vi mødt både kendte og nye ansigter.

Af grunde, som jeg ikke her skal ind på, har jeg opsagt min stilling som forstander ved skolen fra 31. december d. å. Både Bodil og jeg føler derfor trang til her at sige en varm tak til alle de mennesker, som vi har mødt og er kommet til at sætte pris på her gennem de sidste 5 år. Det gælder både vinterelever og sommerkursister. Hvor mange tusinde, det drejer sig om, har jeg intet tal på, men jeg håber, vi må mødes med mange igen ved andre lejligheder. Ligeså retter vi en tak til det personale, som vi har arbejdet sammen med. Det gælder ikke mindst de, der har virket bag kulisserne, i køkken, ved rengøring og på anden vis. Det har tit været slæb, men det er altid blevet taget med godt humør.

Det er i dette efterår 15 år siden, jeg begyndte at arbejde udadtil for oprettelsen af Vestjyllands Højskole. Derfor også en tak til alle de mennesker i hele Vestjylland, som viste os tillid og støttede dette arbejde. Og vort ønske skal være, at der må findes en måde at drive Vestjyllands Højskole på, så den stadig kan være menneskelig.

Bodil og Christen Christensen.

